Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлоно

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 17 ОКТЯБРЬ, 1981 ШУ. • № 124 (6514). • Мах 2 кеп.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

1981 шеран сентябрехь ийс беттан районий, производственни объединеней, предприятей, промышленноста, гIишлон, транспорта, бувзама, торговле, бахаме нака битовой гIуллакхаш деча организацей коллективашта юкъе хьрхача социалистически яхьа итогашна хьежай КПСС обком, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком.

Хьожае соцадаьд:

Хьалхара моттиги КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома кара-кара тела цIе байракхи:

Старопромысловски района;

шолгIа моттиг а луш, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом деле:

Наурски Ленински районашта;

кхоалгIа моттиг а хьожаеш, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом деле:

Ачхой-Мартановски Шелковскойн районашта.

Производственни, Iилман-производственни объединенештеи управленештеи юкъе:

хьалхара моттиги КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара-кара тела ЦIе байракхи луш, республикански Сийлен Улга тIе яха:

«Промавтоматика» Iилман-производственни объединени;

«Грозтрубопроводстрой» трести;

шолгIа моттиги КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамотен хьожаеш, республикански сийлен улга тIе яккха:

«Севкавнефтегазпереработка» яха производственни объединени;

кхоалгIа моттиги КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома дипломи хьожадеш республикански Сийлен Улга тIе яккха:

Шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай объединени.

Предприятештеи организацештеи юкъе:

хьалхара моттигаш хьожаяьй, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара-кара тела цIе байракхаш а луш республикански Сийлен Улга тIе яьккхи:

«Старогрознефть» мехкадаьттан газн йоллу управлени;

Карабулакски химически реагентий завод;

СССР 50 шу дизара цIерагIа йолу Грозненски химически завод;

«Красный молот» завод;

Махкболлан электрически сеташ;

Грозненски производственни швейни объединени;

Номер 7 йолча треста монтажни специализированни управлени;

Грозненски телеграф;

Грозненски № 1 йола пассажирски автотранспортни предприяти;

«Чечингтелерадиобытехника» объединени;

«Чечингражданпроект» институт;

шолгIа моттиг хьожаяьй, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен Улга тIе йиккхи:

Грозненски бурув тохара балхий управлени;

Грозненски «Нефтезапчасть» завод;

Аргунски «Пищемаш» завод;

Грозненски радиотехнически завод;

«Грозэнергоремонт» яха ремонтно-наладочни предприяти;

«Центроспецстрой» треста гIишлон управлени;

«Чечингсельстрой» треста № 557 йолу дIа юкъе дала механизированни колонна;

Наурски чкъагIар доакха завод;

кхоалгIа моттиг хьожаяьй, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом а луш, республикански Сийлен Улга тIе йиккхи;

технологически транспорта старогрозненски управлени;

«Электроприбор» завод;

«Грознефтеоргсинтез» объединене ремонтно-механически завод;

Гудермесски «Мединструмент» яха завод;

пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединени;

«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод;

Октябра сийнна

Производственно-товарни контора № 1 болча эстакаде болх беча коллективашта юкъе массанена а дика йовзаш ю Стульнева Луиза Петровна керте латта сиина.

26 шу совгIа хан я иэ уггаза болх беш йола. ХIинца Производственно-товарни контора шоллагIча цеха бокккхагIа болча операторашта юкъе дикагIчарех цаI я иэ. ВIешин барт тайна, цхьа дечал саина коллектив я цо хIинз кулгалдеш ю. Цар бечу балхах цхьа сег вац укхаза латкъаш. Луиза Петровнас шийн дела йовхал ца кхоьш, кIеаьдъилар фуд ца кхоьш, шайна цхьана кхаьхнегачу дIамагIдиттича хинй санна, хIинца из дIаоттарах, кIантIехьдавлнад цуи из барт тайна коллектив вIашагIа ела кхаьхнегаме лакха хьожамаш даха, дисциплина чIоагIъе, шоай декхараш дикка кхоачашден «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта» яхача девизагIа шерра лаьржача социалистически яхье массаза а хьалха латтен. Шийн гIончаш та А. Евсюкова, В. Васюкина, кхьчарна чIоагIа ревза я Стульнева Луиза Петровна.

СУРТА ТIА: ПТК № 1 йолча эстакаде шоллагIча цеха дикагIйола смена (аьрдехьара аьттехьа) йоккхагIйола оператор Л. П. Стульнева, сливщикаш-разливщикаш А. Евсюкова, Д. Хамидулина, А. Будешина, В. Васюк.

В. ШУМАРИНА сурт.

Республика кхашка

Хьажкlаш, гениараш, шекара свеклаш, баьццаараш чуэцаш тIадоагIача шера хьувкъам кхебара лард йоллашн боали республика юрта болхама къахьегамхой.

Уж деррига балхаш лоаппача хаиеи культураш ца йойтаци чакхдаха дезаш а да. Хьажкlаш чуэцара балхаш дика лел Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Шелковской районашка. Цига хьажкlаш чуйна йовла боаха.

Дукха и хIанзачул тIехьагIа чуэца еза хьажкIаш Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински районашка. Генараш чуйна баьинаб Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Нохай-Юртовски районий ихаш лелаедерам. ХIаьта Сунженски, Шалински, Гудермесски районашкара боахенаш гарга да из культура чуйна яккхара.

Дика хьалхаьнйа республике шекара свеклаш. Шалински районе 3830 гектара тIа я уж. ХIаьта царех хьаньдараш 1764 гектар мара яц е 46 процент. Назрановски района чуйнаяй уж 447 гектар е 42 процент.

Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 225 центнер шекара свеклаш йоах. Цар хьувкъам соахка хинначул дикагIа ба.

Укх гурахьа ялат дIадера хаоттам во хиннаб. Ялат дIадийнад 53 эзар гектара тIа е дIаде дезачох кхоалагIа да, иъа. Ахаве совгIа дIадийнад из Ачхой-Мартановски, Веденски, Малгобекски, Нохай-Юртовски районашка.

ДОАКЪАР ШОРТТА КИЙЧДАЬД

Дукха хьайбаш долаш колхоз я Грозненски района Ленина цIерагIа яр. Уж толаме Iангара дахара тIатеIIа доакъар кийчдеш боахк колхоза механизатораш.

Доакъар Iалашдара колхозе дукха балхаш лаьд. ПланагIа 2000 тонн йолаш, йол кийчъяьй 2170 тонн, сенаж — 3002 тонн, планагIа 1500 тонн йолаш, ча — 5750 тонн, витаминни гранулаш — 970 тонн. ХIаьта гранулаш яьы тIа е кийчъеш я. ХIара дийнахьа 10—16 тонн кийчъю уж лормоеха. Цул совгIа, 7120 тонн силос а чуеллай колхозхоша. Из кхы а чуйоллаш латт.

Лоаццa аьлча, хьайбашта шортта доакъар кийчдаьд. Из толам бовккхача къахьегта доккха дакъа лаьцад колхозхоша Абдурзаков Жумас, Сулумов Мантажа, Куриниев Азима, Далдуев Сардарале, Дудулаев Йовкъана, кхыбараша.

М. ГАДАЕВ.

ХАЛКЪИЙ БАРТ ТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

Нохч-ГIалгIай АССР хьаьь 60 шу дизара Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шу дизари дезде кийчо яра хетаьча республика партийни актива собранера

Оаха хоам ма барра, «Нохч-ГIалгIай АССР хьаьь 60 шу дизаран Нохч-ГIалгIайче шийн лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шу дизаран баха ма боагIара накъабахара областной партийни организацена хьалхашка латтача декхарех» актива собране доклад йир КПСС ЦК члена Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. 1982 шера 30 ноябре 60 шу дуза Нохч-ГIалгIайчен советски автономе, хIаьта 1981 шера СССР историе Института, СССР Iилмай Академе, историе, социологе, филологе Нохч-ГIалгIай института даннеах 200 шу дуза Нохч-ГIалгIайче шийн лоIамагIа Россена юкъелха аьлар цо.

Уж сийлахьа юбилеш хангa дилача вIаши юке йоландаь цхьа цIей санна, 1982 шера октябре дезде лаьрхIад.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце, дIахо дийцар докладчика, овлангара денз хийцар нохчийн гIалгIайн кьамий кхел, уж социальни къамани яхз-Iоткъама кIалхар даьхар, паччахьалкхе, боахам, культура хьекхолара шерра тороиаш хьайийллар. Мехка дерригача халкъашца цхьана бокиха а сийлен а никъ хьабецаб Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша.

Советски Iаьдала шерашка Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон дайн йоакхо ярах Нохч-ГIалгIайченах хилар чIоагIа дегIаена промышленность, бокиха социалистически юрта боахам бола республика.

Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Российски паччахьалкхеца юкъеяхар исторически прогрессивни лоархIам болаш ба. Цо нохчийн гIалгIайн халкъашта дIахо дегIааха торо елар, уж кхычахьара хьатIабахкача гIаьрахошта лоалла оттарах а хIалакхиларах а кIалхара баьхар, эрсий а вай мехка кхыча халкъашца а экономически культурни гIуллакхаш лелалара аьтув болаш дола хьалаш хьаьхиллар.

Нохчийн гIалгIайн эрсий халкъах дIакхетар, цуна доттагIал лелалар вай халкъашта чIоагIа дага доалаш хIама хиннад. Из доттагIал боккъонца лелалеш хиннаб къахьегамхой. Дукхача исторически документаша Iилмай тохкамаша хьагойташ ма хилара, Къулбседа Кавказа къахьегамхоша, цу даьхье нохчаша а гIалгIаша а дукхахача хана денз Россех лоархIаш хиннаб шоаш кхычахьара хьатIаухача гIаьрахоех тешаме лорабергболиа. Кхычахьара хьатIаухача агрессорашца цхьана лоаттабаьча къовсамо чIоагIйора эрсий халкъашцара, Россецара Къулбседа Кавказа халкъий содружество, из ишта хилар хьагойт дукхача исторически масалаша. Дика ховш да, масала, Тийрка тIарча эрсий бIупон къулбседакавказски лоамарошех цхьана чакхдаьхача гIуллакхаша 1569 шера турецки султано Лохерча Поволжье е лийрхIа поход йохалига. Гребенской донской казакаша цхьана лоамароша 1583 шера туркий эскарга дIалацийтанзар Къулбседа Кавказ. 1735 шера нохчаша Ханкалински чIоже дохадир моастагIий доккхий низаш, цунца цар доккха новкъостал дир эрсий бIуна. Российски эскаре юкъе а болаш эзараш лоамарой турпала лийтар эрсий-туркий тIема тIа. 1877—1878 шерашка болгарски халкъ дукхача бIаьшерашка лаьттача османски Iоткъама кIалхара доаккхача хьинарс дакъа лаьцар цар.

Тохкамаша хьа ма хьоккхара, XVI-ча бIаьшерене вай мохк болалу Россена политически, торгово-экономически бувзамаш чIоагIа деладе, цо гIо дир хIана хьакхолла низаш дегIадоаладе а халкъаш вIаши гарга дига а. Цу хана дIайолалу Къулбседа Кавказа халкъаш шоай лоIамагIа Российски паччахьалкхена юкъедахара процесс, ши бIаь шерал совгIа дIаьхьелар из.

XVIII бIаьшере еиъаеначул тIехьагIа российски подданство тIаийцаар регионе бахача дукхагIа болча цаха.

Цхьабакъда, укх тIехьарча хенналда Нохч-ГIалгIайчен халкъаш шоай лоIамагIа Россена юкъедахара дош исторически Iилма тIа долчуа бесса хьахьекха дац, из цхьа оагIув мара чу ца ловцаш уттадаьд. Паччахьа администрацецен моттигерча феодально-клерикальни керте латтарашцен дувзденна дола дукха негативни гIуллакхаш хоадам боллаш йолча классови позицешкара хьагойтацар. Цхьаниха бахьан а довлаш хьалха йоахар Кавказски тIом болча хана Нохчийче а ГIалгIайче а «кIалъйитара», «дIалалара» идея. Кхае даха халкъаш искусствени дIаяъестадора эрсий, кавказски цхьоагIон цаI йолча прогрессивни процессах. Доашха ца доашхаш дисадар Къулбседа Кавказе бахача къахьегача наьха эрсий халкъашцара кIоаргга доттагIален бувзамаш хьагойта масалаш. Россена юкъе я долаш уж шоайла вIаши гарга ахе лоаш хилар.

Цу проблема лоархIам кхета а беш КПСС обкомо республика а мехка а Iилман учрежденеша дехъа а лоаш болх баро йиш хилийтар XVII бIаьшере йоалуш нохчашен гIалгIашен шоай лоIамагIа Россена юкъебахийтар а Турцех лорабар а дехаш хинна хиларах дола дукха документаш гучадаха;

Нохчий, гIалгIай, Кавказа кхьдола а къамаш санна Россена юкъебахаро лоалла оттабара кхычахьара хьатIаухачь гIаьрахоша тIатувсаш хиннача кхераме кIалхарбаьхар, хIаьта цар кхел даим эрсий халкъа кхелаца йийлар, цо дIахо дегIахара нерда никъ хьабийллар.

ХIанзачул 200 шу хьалха хиннача исторически событех хьахиина керттера дикадар фуд аьлча, из да Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой хьалха латтача демократически эрсий культурах, общественни уйланах, марксистски идеях, еррагроссийски революционни боламах, ленински парте сийлахь доккхача гIуллакхах дIакхета йиш хилар, боккъонца йола социальни кортамукъале а къам дийнадаларга а кхоачаваьча Сийлахь-бок-

(ДIаходоар 2-гIча оагIув тIа).

Гуйрено сухалбе йоах

Кхашкара балхаш комплексагIа делта массанахьара гIулакх а хинна дIаэттад тIехьарча хана Назрановски района боахамашка. Ишта ду уж тахан «Назрановский» совхозе а: Вешта укх гуйрев деношка-м кхыча тайпара болх бе йиш я а яц. хIана аьлча цхьатарра де дезаш да шедар: тIехьа кхача культураш чуэцилга, оахам делга, Iаи кIал ялат дIадувлга, хьайбашта доакъар Iалашделга... МалагIчархаьа бергба цига оазбезар?!

Цудухьа совхозе кулгалхоехи специалистехи саг хаьттача, конторе йоллагIчо а цох луш хьоалар цхьа дош да: кхай тIа. Цига, миьсагIа аьлча Алаьстберту. Бъ никъ къастIача тIакхаьчар тхо боахама директора Беков Мурада, керттерча агронома Газдиев Аьмадан, Аьлти-Юртарча отделене управляющега Оздоев Даудан. Кхашка вIашагIкхийттача, балхий хьакъехьа кIашн хаттар де сайцаб кулгалхой. ХIаьта ха дезар шортта да...

7700 ТОНН ЯЛАТ — ДАЬХЕННА

1780 гектара тIа дIайийнай совхозе хьажкIаш. Уж чуэцаш йоалл механизированни ши отряд: «Херсонец» яха 13 комбайн, 48 тракторни лафет, 50 автосамосвал.

Комбайнашта тIехьа хьажкIаш хьалокхьаеш, уж хьатта цIеньеша хоржаш 320—340 саг ва хIара дийнахьа. ЦIеньаь хьажкIаш паччахьалкхен амбарашка дIакхухь, хIаьта аьта гIадамаш силос йоллача кIоагашка хьатIаува.

Совхозе дукха ба кхьчахна шоашкара хьонхаи телаш бола къахьегамхой. Масала, механизатораша Сукиев Туханея Ведзижев Мусаси «Херсонец-7» яхача комбайнашна хIаране 3—3,5 гектар хьажкIаш чуэц дийнахьа. Шиннена боагIа болх бу уж хьатта дIакхухьаш волча шофера Торшхоев Махьмад-Сале. Ишта ба кхы дукха а. ХIанз болаш болча низаца дийнахьа 50 гектар совгIа хьажкIаш чуэц совхозе. ХIаьта а раьза вац керттера агроном.

— КIезига я, чуэца сайрашка хьежача, Iадаьмате кIезига, — йоах Газдиева. — ХьажкIаши кхыйола культураши чуэцилга ше тIехьадараъ совгIа, ялат гурахьа дIадувлга а яхатетт цу балхо.

Дика хьийкъад ялат чуйца яьннача 800 совгIча гектарах хIаране тIара 30 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьиай. Кхыметтел хьалхагIа лоадама хьувкъам ца луш хиннача доакъашкара а яьннай БурокIалхарчех Пхьилекьонгий-Юртарчен отделенешка 55 центнер гомараш тIехь хьажкIаш.

— Ишта ялат кхеле новкъостал даьд деррига балхаш шоай ханиахьа даро, хIаьта керттерча даькъе укх шера кердача индустриальни технологегIа хьажкIаш дIаеро, — дувц агронома.

Хьалхедаь ялат сихагIа паччахьалкхенга дIакхачийтара тIехьа социалистически яхь йоаржаьй совхозе. Таханарча денга Даьхенна дIаеннаб 2 эзар тонн совгIа хьажкIаш. ТIайица социалистически декхар кхоачашда ра кхы тIа а дIаяла еза 2600 тонн. Аьхке деза кIаи мукхи а долаш, деррига а укх шера паччахьалкхенга 7700 тонн ялат доахка лаьрхьнд совхоза коллективо. Цунца цхьана лард йолла еза тIадоагIача шера из цифра лоархIа ца хилийтара.

«БIАЬСТАН ДЕНО ШЕРА КХОАБ...»

Из къаьнара халкъа кица кердача тайпара тоадаьд лаьттацара къахьегараша. ХIанз гуйран дено кхоаб шера, — йоах цар, хIана аьлча хьалхагIа бIаьсте деш хинна дукхагIа лола балхаш хIанз гурахьа ду. Масала, Iаи кIал ялат дIадувлга. «Назрановский» совхоза йеъа отделене йоахк из болх беш йола агрегаташ.

Дукхьал лаьтта ахара вIашагIьелдача мехотрядо кийчду ялат дIаде оахам. Цунца я дийнахьа 60 гектарал совгIа лаьтта кIалтIатоха могаш йола Т-150, К-701 яхача мархаех йола алх трактор. ХIаьта отряда дикагIйолча механизатораша Арчаков Iаьлас, Плиев Темболата, Арчаков Амура цаI-ах а кхы совгIа а нормаш кхоачашъю ден серлалагIа. Цар аьха Iодиллад массехк дийнахьа Аьлти-Юртарча отделене 300 гектар лаьтта. ХIанз Наьсар-Керте оахам деш йоалл отряд.

Аьлти-Юртарча отделене из болх мишта лел дувц управляюще Оздоев Даудa:

— Укх гурахьа планагIа дIаде дезар 1400 гектар ялат да, хIаьта дIадийяар 300 гектар совгIа мара дац. Бахьан? Оахам дац кийча. ХIанз чуэцаш латта свеклаш, генараш, хьажкIаш хьалхача кхашка дIаде дезаш да кIаи мукхи, хIаьта цу балха дикагIа лоархIаш йоа хахали дIайолхаш латт.

— Ишта хьал да воккх отделенешка а, — йоах цо аьшнар тоадеш керттерча агронома А. Газдиева. — Оахам ца хилар бахьан долаш дIаде деза долча 2050 гектар ялатах 700 гектар совгIа мара дIадийнадац совхозе.

Хийцa болх бе йиш йолча дийнахьа механизатораша Путоев Салмана, Оздоев Бийсолта, Ведижев Мурада, Мержоев Сулейма, кхычар дикка тIехкхоачаш балха нормаш. НагахьA санна ялат дIадуиш йолча цхьайтта селата биззача низаца болх байта йиш хилча ник кIица совгIа ха мара диначир ялат дIадийна дакхка. ТIакхха гениане ала йиш хургьар: «Гуйран дено шера кхоаб», аьна.

МалагIа тороиаш я из болх сихбара йайла ма йиш йолаш?

Хьалхарча даькъе хетархьа, техника болх беш йоза ха йIаьхъе еза. Цхьаболи механизатораш цкъаза дикка ди даьтта мара болх бе болалаш. Цул совгIа, хIанзара машинаш дийнахьа санна бийсана а болх бе вIаштIехьдоалаш я. ХIаьта а, бийсана болх белга вай боахамашка вIалла хьоадеш а дац.

ШоаллагIа-дале, бакъахьа хургдар республика юрта боахама министерство совхоза кхьычахьара кхы а новкъостал де торо йий хьежача. ХIанзчул тIехьагIа чуйна езаш я эзар гектар совгIа хьажкIаш, цхьа эзара ах эзари гектар генараш, 250 гектар шекара свеклаш.

З. ДАУРБЕКОВ, газета штате воаца корреспондент.

Продукци планал совгIа арахец

Грозненски «Трансмаш» яхача завода коллектива ер шу доладелча денз паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай 69 эзар сома маьха продукци. заданел совгIа арахийцай 150 гаргга тракторни прицеп. Къахьегамо овсарле лакхьяра чотах хьаьяй планал совгIа ара мел хийца товарни продукци.

Шоаш дакьа къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба завода болхлой укх бетта а. Дерригача техникo-экономически хьокхамий октябра хьалхарча ах бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй цар.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дулача денга кхачалехьа укх шера план кхоачашъе дош деннадар предприяте бIаьи болхлоша, итташ йолча бригадаша. ХIанзле шера план кхоачашъярах рапорт деннад массехк бригада коллективо. ах бIаь гаргача болхлочо. Царех я Османов Султан Мотасвича кулгалдеча слесарий резчикий бригадаи Халидов Мувга Юнусович керте латтача электросварщикий бригадаи коллективаш.

ТIадоагIача шера чотах къахьега болабеннарех ба токараш Накостов Илез, Ананченко Владимир, штамповщица Жуковец Раиса, кхы дукха бараш. Белгалдаккха дезаш да цар хьакъ мел йола продукци тIехдика мара ца хелари ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIайохийташ хилари.

* * *

Дика къахьегама совгIат кийчдаь паьаьбоагIа Октябра дезача цIейна Карабулакски химически реагентий завода болхлойи инженерно технически болхлойи. Шоаш тIаийна социалистически декхараш дикка тIехкхоачаш а деш, ийс бетта планал совгIа цар маьхала яьккхар 83 эзар сома маьха товарни продукци, заданел совгIа арахийцар 48 эзар сом мах бола валови продукци. Къахьегама овсарле соахка укх хана хинначул кхо процент лакхъяьй. Ер шу доладелча денз завода коллективо планал совгIа паччахьалкхена баь пайда ах бIаь эзар гаргга сом да. Уж толамаш даха цуи вIаштIехьдаьннад керда техника, дикагIйола технологи балха юкъе а кхувлаш, производства эффективности балха дикалий лакхъяра тIагIертта цо къовсам лоаттабарах.

Хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я Коломыцев Александр Дмитриевич керте латтача химически реагенташ арахецача цеха коллектив. ХIанз укх бетта кхоалагIча декада чотах продукци арахецаш я из.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ХАЛКЪИЙ БАРТ ТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

(Чиетедоалар. Долалур 1-гІа оагІув тІе).

...хьача Октябро котало яккхара. Советски Іедал оттадара исторически процесса юкъебёза йиш хилар Феодально-крепостническия капиталистическия строяна дукхьала цхьана лоаттабьча къовсаме дукхача къамех латтача Россена юкъе болча хана хьахилар нохчийн гІалгІайн къамаш сийлахь-доккхача эрсий халкъаца, вай мехка кхуча халкъашца цхьоагІо йолаш хилара лард. Юкъарча моастагІашта дукхьала лоаттадьча классови тІемашка дегІа а ихар, чІоагІ а делар халкъашта юкъера доттагІал. Цунна чІоагІа низ белар кІоаргга интернационализм йолча Россе пролетариато, В. И. Ленин керте латтача цун парте. Цар коталонга кхоачабир Нохч-ГІалгІайчена революционни къовсам а юкъе бодаш хинна мехка революционни кортамукъалени болам.

Къаман доц къоастадара дакъе Коммунистически парте исторически карагІдаьнарах дувцача хана Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Дицдалийта йиш яц исторе коммунисташта атта йоаца тІехьале йиталга. Іедал бе даьллача эксплуататорски классаша, хІаьта цишта эрсий паччахьо бІаьшеренашка халкъашта юкъе цІур боххар, ховшие къаман предрассудкаш йоаржайора. ХІаьта, белгала аьлча, коммунисташта карагІдаьнна Іалаьмате доккха хІама сенах латт аьлча, из латт цабесам, моастагІал, цатешам юкъе хинна гІулакхаш дІа а даьха цхьатарра бокъонаш йолча халкъаша доттагІлени вежарашха долен вІаши гІулакхаш леладарах».

Коммунизм хьалъеча хана къамаша вІаши леладеча гІулакхех дола деррига дешаш тахан парте къестаду пролетарски интернационализма позицегара, ленински къаман политика лерргІа чакхъяхара ларда тІа. Къаман башхалонаш тархал ца еш йитац парте, е уж хьалсувса а яц.

Тахан вай ала бокъо а йолаш ях СССР деррига халкъий а вахаре санна нохчийн гІалгІайн къаний вахаре Советски Іедала шерашка Іоаьхьа опыта йІоахалга, хиннача хувцамий кІоаргалга дилача из хан-юкъ исторе чухь дийна тара яр кхы йоацаш я Л. И. Брежнева ма аллара, цу шерашка вай мехко баьб бІаьшеренашка баьр миссел бола кийкъ. СССР-е дегІаенача социализма общество хьаййча деза овлангара хувцамаш хиннад наьха вахаре а быте а. Хьалхийнав боккха сакхетам, лаккха идеалаш, советски патриотизмаи социалистически интернационализман дог-уйла йола керда саг. Советски халкъа. Цу дакъе нохчаштеи гІалгІаштеи карагІдаьнна сийлахь-доккхий хІамаш дол дукхча бесса хьагойтад СССР керда Конституце тІа.

Сийлахьча дашошка республика автономе 60 шу дизара а Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизара а кийчо еча хана вай денхарийла да доазол дехьарча гІаьрахошта дукхьала. Сийлахь-боккха Октябрь котбаккхара, Советски Іедал оттадара. Сийлахь-боккхача Даймехка тІема шерашка паргІатонии кортамукъалени тІехьа. парте съездий исторически решенеш, коммунистически идеалаш кхоачашъяра тІехьа цхьана къовсам лоаттабеча хана Іоаьхьа дикача опытох кІоаргга а массе оагІорахьара а пайда эца.

Вай халкъа сакхетам чу, хоьш ма хиллара, юкъарго-ветски, дерригача халкъа патриотизм чІоагІъенний. Цу чулоац революционни идеалашта тешаме хилар, сийлахь-йоккхача вай Даьхенна гІулакх дар, цун кхоаненна хьалхара бехктохкаме хилар. Коммунистически парте сийлахь-доккхача гІулакха боаран боацаш чІоагІа мутІахьа хилар. ХІаьта деррига а де деза вай республика автономе 60 шу дизар а Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизар а дездара кийчо еча хана къахьегамхошта СССР халкъий доттагІлен уйланца кхетам балара.

Тахан, актива собране уж дешаш вай кхы а чІоагІагІа терям тІабахийта дуц вай республике хургйола юбилеяш СССР хьаяь 60 шу дизара хьалхагІа еъеш йоландаь. ХІаьта цо дІедех наха интернационализман советски патриотизман уйланца кхетам балара дешашта цахаддаш йоккхо елга. Вайна карагІдьинарех, ленински къаман политиках дукхагІа дуцилга, дерригача негативни гІулаккашта дукхьала лоаттабу къовсам чІоагІбелга.

Актива собрание юшийта оттамеча республика автономе 60 шу дизари Нохч-ГІалгІайче Россех дІакхийтта 200 шу дизари дездара кийчо яра йолча организационно-политически мероприятей плана тІа белгалдаь да хьада де деза гІулакхаш. ЧІоагІа бехктохкаме а лоархІаш вІаштІехьдаккха деза уж кхоачашделга. хІара къахьегама коллективе кийчъе а чакхъяха а еза дукха мероприятеш, дІачІоагІде деза вай балха тІехь дика

дар, хьадда дІадаха деза къахьегамхошта кхетам балара юкъе долаш дола кхоачамбоацараш.

Чакхъьшача отчетно-хоржамий партийни конференцеи парте обкома пленумашкеи вай белгалдаьинхадар «Идеологически политико-кхетамен болх дІахо тоабара хьакъехьара» КПСС ЦК соцам кхоачашбеш тІехьарча хана дукхача партийни организацеша дукхача къахьегама коллективашка, нах бахача моттигашка идейно-кхетама болх бара кІезига а йоацаш опыт Іоаль хилар. Кхы а чІоагІагІен де лерхІар кхоачашде гІерташи дувц уж дешаш кепайоазон тІа, радиои телевиденеи гІолла. ДикагІа тоаьй агитационно-пропагандистски актива состави цун белхи боарами. Идейно-кхетама балха юкъе хьинарегІа дакъа лоац боахама кулгалхоцш. Практикане чІоагІа юкъедахад цаІ дола политденош делга. Шерьяйн халкъа университетий, лекторейн сеть.

Цхьабакъда, аьлар дІахо А. В. Власова, цу дерригаиех кхоачам хиина вай совца дагІац.

Дукхача къахьегамхошта юкъера интернациональни кхетам лулга чІоагІде деза вай. Хоаш да, масала, Назрановски Малгобекски районашка хІанз а «доазонех дола къовсамаш» оалаш дарей хьалхьеделга. Националистически гІулакхаш леладеш моттигаш хиннай Наурски районе а.

Докладчика йоах, вай халкъий цхьоагІо хилара керттера лоархІаш болаш да уж цаІ шоллагІчов тара ца хилар а доацаш, уж вІашагІтохаш дар, дерригача халкъий юкъара дар, уж дІахо дегІадоаладарех кхотедарам новкъостал деш дар. Из вош вай массала а В. И. Ленина указанега хьожа леладе деза: «Алхха шин къаман уйла ахь ца Іеш, цул лаккхагІа лоаттаде деза массане хьашташ, цар массане юкъара паргІатон цхьатарра бокъонаш хилара..., къовсам лоаттабе беза кагий къамаш шоай дар мара ца деаш, шоаш дар ара ца доалийташ, шоаш къаьста лоархІаш хилара дукхьала, бІарчачун а массане юкъерчун а учет леларда тІехьа, хІаране хьашташ юкъарча хьаштаца хьежа хилийтара тІехьа».

Толаме интернациональни кхетам балара Іилма-атеистически болх дІахо тоабелга Іалашде деза, из болх оттабе беза национализм дина гІулакхашца хьулае гІертилга, хІаьта дй — къаман гІулакхаш лоархІаш хилар дІадоаккхаргдолеш. Из доагІаш да республике бахача нахах цхьабарех дикца дувзаденна гІулакхаш доахкача православена санна дина ислама а.

Хоаш ма хиллара, дІалхача хана Нохч-ГІалгІайче дукхача бІаьшеренашка дино хьалхле лелаш хилар бахьан долаш, динах тешаш барий кхетам чу чІоагІа вІашагІийнкъд динен къамийн гІулакхаш. Дина традицешта тІехьа хилар хьалаьа даргдоаца къаман гІулакх санна ларкІа гІерт, хІаьта цу тІара юхабьанараш харцахьбьинараш санна буац консервативни болча наха.

Докладчика аьлар, из деррига баьхан долаш дукхача бахача наха юкъери атеистически болх чІоагІбе безача кхоачальй парторганизацеш.

Цунца цхьаьа вай хІанз а вла йиш йолаш дац, республике интернациональни атеистически болх лаккхача боараме оттабу, аьнна. Из вІашІтехьбоаккхачен чакхбоаккхачен долаш да доккхий кхоачамбоацараши дииза дисарахи, хІаьта из йоккхе дукхьале а я вай керттера экономически, социально-политически, идеологически доккхараш кхоачашдара, цо халагІа хулийт къахьегамхошта коммунистически кхетам лун вай бу болх.

Дукха ха йоацаш баьча тохьамо хьахьекхар цхьайолча партийни советски организацеша, хІаьта цишта комсомольски профсоюзни организацеша, йоагІаш Іола мероприятеш белгал а яь, уж оышача тайпара организаторски массово-политически балхаца дІачІоагІъяь йоацилга.

Интернациональни атеистически кхетам лулга чІоагІдара биззача боараме пайда эца беза партийни комсомольски дешара системах, кепайоазонах, радиох, телевиденех, пропаганда массови формах, халкъа университетех, цІагІарча лектореех, и. кх. дІ.

Цу гІулакха Іаламаьте йоккхий торонаш йолаш я клубаш, библиотекаш, экскурсионно-туристически базаш, театрий, художественни самодеятельноста коллективаш.

Къаьстта чІоагІа тернам тІабахийта беза кагирхошта, дешархошта, студенташта юкъера кхетама болх чІоагІбара.

Интернациональни атеистически кхетам балара эффективность лаккхьелга буржуазни идеологена дукхьалара къовсам чІоагІбеш, вай мехка дукхьала зуламе пропаганда лелаеча империалистически низий идеологически диверсеш хан-дабахьа хьагучайоахаш, уж юхатохаш хара хила йиш йолаш дац.

Вай юбилейшта еш йола кийчо — ца башха-дика бехьан да вайна карагІдийнараш, ленински къамий политикан даьнна бериат цІаьхха а кІоарггеи дог тешадени хьадзлара, советски патриотизмацеи социалистически интернационализмацеи кхетам балара чакхдиеха гІулакхаш кхы тІа а чІоагІдара.

Цхьабакъда, социальни духовни сферашка советски стройна карагІдаьнна доккхий хІамаш хьделлача хана сийрдача хьакъьца хьежа деза хІамашка, ше долча бесса хьахьокха деза вахар, цун объективни вІашдухьаленаш, дегІаахара халонаш, дувлийта тІалаташи кхоачамбоацараши чу а лоацаш. Шерра боаржабе беза йоакхали мещанствои, хІамилгех кьеттар, бюрократизм, халкъа йоаяхоцаши гІулакхаши бе-бишха ца хеташ хилар. тІехдоахаш къарокъаш, мелар, тунеядство, кхааш нийдар санна долча юхамачахьарча гІулакхашта дукхьала, тейп-тайпарча наькъашца бокъонаш телхаяра, обществана дукхьаларча моллагІча гІулакхашта дукхьала.

Коммунистически морала, социалистически вахара хьисапа антиподашца лоаттабу къовсам — парте социальни политика керттерча лостамех цаІ.

Юхамачахьара хІамаш овлангара деза дІадоахилга хоадам боллаш дола дакъе царца лоаттабеча къовсама цІенхашта уйла ярах, социалистически законность дІахо чІоагІдарах, хІара сега къахьегама бе боаттІача тейпара, нийсхоиа мах барах, ца йоагІача паргІатонашта тІаьуташ дола моллагІа накъаш дІанъоаларах тиша да.

Цу проблема вож овгІух — ашараши хьашташи кхетамца нийсдар, обществагара ше дІадехараш, шийна эшараш къахьегамца ше лоацача даькъаца диста хар. Парте обкомо цкъа санна дукхааа а уйла тІааханитай цу дешашта, цу хьакъехь дукха принципиальни документаш тІанйдад.

ДІахо А. В. Власова аьлар, дІахо болх беш деррига низаш тІадиткйита деза шийн исторе чухь дезача денойка республика пятилетки шоллагІча шера еррига планаши декхараши кхоачашдарца кхоачалра, боахамеи культурни строительства ерригача сферашка цо хьалхара лоццеш лапара. Дика мулаш дахара мел эша торонаш йолеш да вай. Цунна тешал ду карарча шера нйс бетта республика индустреи юрта боахамоо баьча балха итогаша. Цу юкъа промышленни продукци маьхала ихкора объема плане 100,7 процент кхоачашъяьй, кхы тІа а маьхала яьккхай из 7,3 миллиов сома маьха.

ТоламегІа болх баьб «Грознефть», «Проэльтоматика», «Оргтехника», «Терек», «Госкомсельхозтехника» яхача объединенеша, «Красный молот», «Пищемаш», медицински инструментий, радиотехнически, ремонтно-механически заводаша, моттигерча промышленноста министерства предприятеша, кхычар.

Из деррига а, бакъдар аьлча, дика да, цхьабакъда, хІана эттача хьалага вайна бизза кхоачам булургбац. Цул совгІа, 9 бетта итогаша сагтота уйла ял. ГІулакх миштад аьлча, промышленни продукци хьаяра темпашка диллача соахкарча боарамел дукха а тІехьаюс республикиа. Бахьенаш бе-бе да укхаза. Бакъдар аьлча, объективни дашар а да. Цхьайола предприятеш программана материальни ресурсашеи кхьярашкеи Іалашъяь хиннаяц. Цхьабакъда, керттера бахьан да эггара хьалха гІулакх во вІаштІехьдаккхар, кулгалхошта бехктохкам ца хетар, промышленни производство дегІайоалаяра кхоачамех лерттІа пайда ца эцар, бизза мухь шийга дІа ца эца гІертар.

Вош теркал ца деш дисараши проблемаши, уж къоастаяра наькъаш цІаьхха а кхы цІаьхха я дувц ван, йоахар дІахо докладчика. хьатІадоагІача 1982 шера товарни продукце юкъара объем 33,6 миллион сома дукхагІа хилийтанзен 1 миллиарди 617 миллион сома боарамга кхоачалнзен вай дартдоаландаь. Объемаш дукхи а дукхагІа лакхье езаш я машиностроенеи приборостроенеи предприятеи. ПІарчча хьанийцача цу довкъоиа производства объемаш йоккхагІа хуркья 3,4 процентагара 6,6 процентага кхоачаш, хІаьта продукце къастъкъаьста тайпаш, масала, мехкдаьтта аппаратура, кхачан промышленноста лаьрхІа технологически оборудовани санна дараш, хьанийцача, — 10—14 процент.

Юбилейшта баха ма боагІара накъабахара шоай дакъа лаца дезаш ба юрта боахама къахьегамхой а. 1981 шера хаоттамо халонаш тІаусттаьйоллаше а, колхозийн совхозийн вІаштІехьдаьннад ва бола ялаташ дІадийна лаьтташ ца толхадайта, лоаццача ханашка ялаташ чуйица даха, 175 эзар гектар долча лаьттах хІара гектара тІара 21 центнер ялат даккха. Цо йиш хилийтар пачхаьлкхенга ялат дохкара декхараш толаме кхоачашде. Тахан Даьхен амбараща чутессад 160 эзар тони совгІа ялат, вешта аьлча планал 30 эзар тони дукхагІа.

Ялат кхедеча дика толамаш даьхад Гудермески, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Сунженски, Шелковской, Грозненски районий лаьтташ леладераша. Цхьабакъда, массанахьа а мегадац лаккха организованности ялата культураш кхеяра хьалха латта агротехникен дукхьала яккха.

ХІанз республика колхозийи совхозийи кхашка чІоагІа къовсам баьржаб хьамІаши кхыйола тІехьа кхача культураши шоай хашнехьея дяккен чуэцар дукха. Хоаш ма дарра, укх шера чуэцаргйолаш республике дІайгІнаяр ялатийна лаьрхІа 41 эзар гектар совгІа хьажкІаш. Тахан а тІехьа ала мегаргдолаш да ялатийна лаьрхІа хьажкІаш кхеяра индустриальни технологи кхетамца юкъеяххахьаро дукхача колхозашкеи совхозашкеи йиш хилийтай дика хьувкъам кхебе.

Цхьабакъда, массанахьа а хайнадац гІулакх дика вІаштІехьдаккха. ХьажкІаш чуэцара тІехьадус Сунженски Шалински районий боахамаш.

Соакха пачхаьлкхен декхар тІадисар свеклаш кхача дукхача боахамашта. Шерара свеклаш кхееш болча 20 боахамах заготовкай планах лоархІабьбец итт мара, хІаьта 10 совхозо пачхаьлкхенна дІа па луш йисай 28 эзар тони горгга свеклаш.

Укх шера шекара свеклаш чуэцара а пачхаьлкхенна дІалара а балхаш мишта лел хьожаш яьча анализо хьахьокх, свеклаш кхача боахамий кулгалхоша дахача шерарча гІалагех е йоагІаш йола выводаш ца хилар.

Пачхаьлкхенга шекара свеклаш йохкара планаш социалистически декхараши кхоачашдергдолаш да.

Баьцадаарий кхашна а чІоагІа къовсам баьржаб кердача пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъяр дукхьа. Баьцадаараши ковртолацш дика хьувкъае вІалтІехьдаьнад дукхача боахамий. Цувне аьлча, вай сагот ду кхеь продукци чуэцара темпаш лоха хилара. Таханарча денга кхачаянна 80 эзар тоннал кІезига совгІа мара кийчъяьяц, уж соахкарчул 20 эзар тони кІезигагІа я.

ЮкъагІа дусаш латт кожсаш чуэцара оттаяь хиниз заданеш кхоачашъелга а. Укх шера кожсаш лелеча 54 совхозах 10 боахамо мара Іалашдаьдац заготовкай план кхоачашъелга.

«Чеченингушвино» объединене кулгалхошеи специалисташеи лерттІа къестадац дакъа дегІадоаладара овлангара перспективни дешаш.

НГІАССР хьаь 60 шу дизараи шийлоІамагІа Нохч-ГІалгІайче Россена юкъеяха 200 шу дизараи баха ма боагІара накъабаха кийчлуш бола юрта боахама къахьегамхой карарча шера итогех урок а яь, кхы ха ма йоаеш, хьатІадоагІача 1982 шера хьувкъяма лард йолла болабала беза, гурахьа дуа ялаташ хайнихьа дІадиина даха деза.

Гурахьа дув ялаташ дІадувча хенна уйла тІааххийта йовгІа геттара бІаьстан юкъе доакъарий базе лард хургйола промежуточни культураш дІегра а. Гурахьа ювчи промежуточни культураша юкъе керттера дакъа лоац рапсо. Укх шера вай дог тийпнад, бІаьстан юкъе доахана продуктивность лаккхьеча рапсо ходандболлаш дола дакъа лаьна хиларах.

Укх таргтарча шерашка РСФСР-е эггара дукхагІа дюперна фу лоаттаде деза я вай республика. Хьадда программа оттаьй вай республике диперна фу кхедара. Цо йиш кулийтаргья пачхаьлкхенга 1985 шера 4 эзар тони совгІа фу дохка. Балхий йоккха объем белгальлий. хІаьта из вай лоаццача хана кхоачашъе а еза.

Укх тІеххьарча шерашка республика партийни, советски, юртбоахама органаше уйла чІоагІагІа тІаухийт хьайбай боахам дегІабоалабара, дикка боккха болх чакхбаьккхаб доакъараш дукхагІа дахара, доакъарий чІоагІа базе хьаяра. Партийни организацеи, колхозийи совхозийи низаш тІадераадаьд юртбоахама производство тешшаме дегІайоалаяран цун эффективность лаккхъяран, эггара хьалхарча аргІанна хьайбай боахама.

Республико толаме кхоачашъяьй 1981 шера нйс бетта хьайбай продуктай деррига тайпаш дохкара планаш. Пачхаьлкхенга соакха цу юкъа дехкатуя 5380 тони е 26 процент, шура 2282 тони, фуаш 2,8 миллиов дукхагІа дІаденнад.

Бакъда, гІулакх бІарча хьанийцача дика дале а хьайбай боахама гІулакхаш геттара воча хьале да продукце кхьадоза тайпаш дохкара планаш. ...дукхагІа яьда ца Іаш, из кийчъяре боарлаш а лоххдаьча Малгобекски, Сунженски, Шалински районашка.

Цхьацца тайпара лІ йиш йолаш яц цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи доахан. хьаьжарь ца кІезигдалар.

КПСС XXVI съезда решенешнара хьадоагІача декхарашка дІадех дукх шура, кхыйола хьайбай продукташ йоахилга кхы а дукхагІа алсамдоаккхилга. Карарча пятилетке республике лерхІ дукх даихара боарам 22 процента шура 12 процента лаккбе. 1982 шера дукх 40 эзар тони, шура 94 эзар тони, фуаш 96 миллиов дохка.

Декхараш доккхийи бехктоккамен да, хІаьта уж кхоачашдара, ерригача коллективаша, республика берригача къахьегамхоша шоай низаш тІадерзаде деза. Керттера дар хІанз сенах латт аьлча, из латт, тІехдика къахьегара нах оарцагІбаха магарах. карарча шерен ерригача пятилетки планаш кхоачашъяра шерра социалистически ях йоаржаярах.

Карара шу чакхдала бисача хана къахьегама коллективаи низаш тІадерзаде деза пятилетка хьалхарча шера планеши декхараши шено йоацаш кхоачашдайтаран 1982 шера дика лард йоллараи.

ХьатІаоттача юбилейни шера вай ишта овлангара деиз тоабе беза къахьегамхошта тайп-тайпара гІулакхаш лоаттадеча предприятейи организацейи болх.

Доккхий социальни дешаш кхоачашдара: культура, халкъа образовани дІахо дегІайоалаяра, медицински гІулакх лоаттадара, республика къахьегамхой балха а бытовой а хьалаш тоадара даькъе де дезараш дукха да.

Юбилейни цІейшта еча кийчонах ма хулда дукхагІа пайда эца беза боллой, нохчхой интеллигенце къахьегамеи творчески хьинар ма могга айдара, цхьаь цаІ тІехьаоса предприяте ца хилйтара. «Пятилетки шин шера план — НГІАССР 60 шу дизарга кхоачашъе» яхача девизагІа лоаттача социалистически яхьа республика берригa къахьегамхой юкъеоза. Цу гІулакха лаьрхІа хІара къахьегама коллективе планаши декхараши халкъа хьалха кхоачашдара тІаерзаь социалистически ях лелаяра условеш, хьадда организационно-технически партийно-политически мероприятеш оттае еза. ХІаьта из болх кхы тІехьабаккха йиш йолаш а бац.

Юбилейна кийчо яра оттаьча планага хьежна боккха болх чакхбаккха безаргба пропагандай агитацей боарам айбеш, коммунизм хьалъеш доаллача вай халкъа карагІдаьнараш кІоаргга дІагойтара. Цейна еча кийчон балха шерра юкъеоза еш клубни учреждениеш, библиотекаш, творчески коллективаш, издательстваш, кепайоазув, радио, телевидени.

Дукха де доагІа вай гороваш, юрташ, памятникаш, обелискаш, мемориальни улгаш, кхыйола сийлахьа моттигаш тоаяь хозъяра дакъе.

План тІа лаьрхІад спортивни яхьаш чакхйоахилга, Нохч-ГІалгІайчена лаьца фильмаш арахецилга. Дукха кхыйола мероприятеш кхоачашъелга.

Цейна кийчо еча хана шоай болх тоабе безаш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски кхыйола общественни организацеш. цу дакъе дукхагІа инициатива гойта, болх хьадда, корта болаш белга Іалашде деза цар.

Тахан вайна хьалхашка латта эггара лоархІамегІа дола декхар да КПСС XXVI съезда решенеш, кердача пятилетка декхараш кхоачашделга Іалашдар. Коммунисташ, республика къахьегамхой кхетадеш ба шоашта хьалхашка латта декхараш мел лоархІамен чоалханен да. Нохч-ГІалгІайчен экономикен культурен дІахо дегІайоалаеча доладаьнза дисарашта кхоачамбоацарашта гуш ба, хІаьта ахо орден леладеча Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика къахьегамхоша доаш лу парте Центральни Комитета, цун Политбюронеи новкъоста Л. И. Брежневашийнеи СССР хьаь 60 шу дизара, шоай автономи хьаь 60 шу дизарен Нохч-ГІалгІайче Россена юкъеяха 200 шу дизарен накъаболлаш социалистически Даьхен экономически низ дІахо чІоагІбара юкъе доагІаш дола дакъа лацара, коммунизм хьалъеча керда коталонаш яхара шоай хьинар кходдерг ца хиларах.

* * *

Доклад яьнача тІехьагІа эггара хьалха къамаьл де доаш лу парте Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовна.

Юбилейшта кийчо яраца дувзаденна дешаш, аьлар цо, дийцад парте горкомо, райкомашка, юххьанцарча партийни организацешка. Цу хьакъехьа отта а яь, чІоагІъяьй хьадда йола мероприятей планаш. Цар тІа йоккха моттиг дІалоац вай обществе интернациональни цхьоагІо дІахо чІоагІъяра. города берригa къахьегамхой лакха патриотически уйлаш йолаш хьалхьебара тІаерзаь йолча агитационно-пропагандистски гІулакхий шеррача комплексо.

КПСС горкомо нахага ма хулла дукхагІа дІаккхоачаде гІерт исторе Іилмахоши дах Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяхарах долла керда тохкамаш. Бакъда, мукІарел ца дика далац тхо хІанз а тІехьа къахьегама коллективашка нах бахача моттигашка цу хьакъехьа квалифицировании лекцеш кІезига ешаш. массово-политически балха кхыйолча формех лоадам болши пайда ца эцаш хиларах.

Массово-политически балха дикка дакъа кхъедахьа йиш йолаш яр телевиденеи Грозненски студи хроникально-документальни фильмаш арахецарца, амма уж арахецилга тІехьадаьккхад. Шоай хьинар дикка айде деза вай творчески союзаша а. Тхо хьежаш да яздархоша, поэташа, художникаша Нохч-ГІалгІайчен Россеца бартцхьоагІон исторически юкъмоттигаш йиза хьагойташ йола произведенеш, полотнаш хьаярга.

Парте чІоагІа терко ю вай город эргайоаккхаш тоара, цун архитектурно-художественни куц хозагІа хилийтара. Цу гІулакха лаьрхІа комплекси план чІоагІъяьй. Керттера улицаш, майдаш, цхьайола зданеши художественни конструкцеши хоза кийчъяра гойтара агитацена йолча городской совето архитектура отделаца цхьана эскизаш кийчъяьй.

Трибуна тІа я НГІАССР яздархой Союза правлене председатель Р. С. Ахматова.

Хургйолча юбилейша вай исторе чухь лоархІаме моттиг дІалоацаргья, цар республика яздархой тернам чІоагІа тІаоа, йоах цо. Денгара денга шерагара шерагІа эксплуатацеш Іоткъамаха мукъадаьнача шоай республика халкъий коталонех лаьца керда художественни мьхаленаш хьаеш хьабоагІа советски Нохч-ГІалгІайчен литератураш.

Халкъа хьалха дІадаха историа цун сийлахь-боккхача къоингий вахари гІулакхаши довза вай яздархой гІерташ хилар эггара хьалха кхетаде доагІа халкъа сакхетам лакхбалара, патриотизмаи интернационализман уйлаш чІоагІъяларца.

Халкъа дІадаха истори кхетаде доагІа вай таханен лаьхаленашкара, партийни, классови позицешкара.

Союза организационно-творчески вахара керттера лостам яздархой къахьегама коллективашкаре бувзамаш чІоагІдарах латт. Традиционни йолча командировкашца цхьана книжни дешарашта хьалхашка дукхагІа ю литературий творчески отчеташ. Іин хелача къахьегамхошца дукхагІа хул вІашагІкхетараш. Литература деноше республика районашка дІа а ухаш еш йола правлене наседанеш, къолача литератури семинараш чакхъяхар бахьан долаш дикала кердача лагІа тІа доалаш тоаденнад тха вахарцара бувзамаш. Уж мероприятеш оахо чакхйоах моттигерча партийни организацешца цхьана, книжкаш дешарий общественносто хьинаре дакъа а лоацаш. Цу тайпарча балха чІоагІа аьттув боалийт книжкаш дешархошта юкъе вай литератураин карагІдаьнна цхьатта шерра пропаганда яра, яздархой шоай опыт вІаьхегІа яра, вахарца уж чІоагІагІа бувзара.

Къамаьл деш ва «Знание» общества республикански организацие правлене председатель, ЧИГУ профессор В. Б. Виноградов.

ПІаьхкача хана лаьрхІа бу моллагІа Іилман тохкам боккъонца эффективни хилар, аьлар цо, эггара хьалха тийша да хьалхалка эттача идеяна разработка яра лоаттадеча партийни кулгалдара боарамахи стилахи. Массехи шера оаха, историкаша, толам бовккхаргдарах чІоагІа дог тийша а долаш къахьийгар, царна цу дакъе даиз холуш дар дІалоладаь гІулакх кІоаргга кхетадеш, шоайх тешаш, новкъостал деш парте областной комитет хилар.

200 шу дизара юбилей — хІаман боккъонца духтІаналара лоархІаме хан-юкъ, наха идеологически кхетам балара низ бола средство. Исторе хьакъхьалеза урокаш советски наьха тІехьа тІадоагІача новкъалашта пайда луш хила еза. Цунах латт вай ерригача идеологически казрай керттера декхар, цу дакъе вузий а школий а преподавателий дар а.

Тха университета Іилмано-практически йоккхагІйолча мероприятеех цаІ хургья чакхйоаккхаргйола «Археологея краеведенеи — вузаи школаи» яха регионални конференцш. Цу гІулакха тІадерзадаь да Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизара хьадда пропаганда яра студентий историкий группа кийчъелга а.

«Знание» общества республикански организаци а йола ейнай из болх бе. Эггара хьалхарча авгІанара декхар да лектораш эшеш йолча методически материалаца Іалашбар.

Вай декхарийла да идейни, партийни, хІаьта ма дарра аьлча, халкъа ший хьаштам дІалахача замах боккъонца долаш дар, цох йола знанеш таханарча ден декхараш кхоачашдара, советски халкъий вошал чІоагІдара тІадерзале.

Парте Наьсарен райкома хьалхарча секретара А. А. Малиева аьлар, района коммунисташ, берригa къахьегамхой чІоагІа дегаш айдена болаш кийчо еш ба сийлен даташта накъабахара. Ерригача къахьегама коллективашка юбилейн сийна шерра социалистически ях яьржай. КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, района къахьегамхоша пятилетка хьалхарча шера во толамаш даьхадац. Нйс бетта программа промышленноста санна юрта боахамо а толаме кхоачашъяьй.

Юбилейшта кийчо яра болх боаржабеча парте райкомо парторганизацей, ерригача идеологически учреждений низаш тІадерзадаьд Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россех дІакхетара исторически лоархІам кІоаргга дІабовдийтара, Советски Іедал лаьттача шерашка республикаиа карагІдаьнараш шерра дІагойтара, боллой къахьегамен политически хьинар айдара, уж социалистически интернационализман советски патриотизман уйлаш йолаш хьалхьебара.

Интернациональни Іилма-атеистически кхетам лулча белгтача толамаш даьхалга хьа а гойташ, нов Малиева цунца цхьана белгалдаьккхар, районе националистически дина тІехьадисан гІулакхаш хІанз а нийслуш долга, тайп-тайпара негативни гІулакхаш нийслуга. Цо тешам белар районни партийни организацеи идеологически балха ерригача участникаша беш бола болх дІахо айбергба, аьнна.

— Актива собране со накъавоаккхаш, аьлар трибуна тІара Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза тракториста Я. Хадиева, новкъостаце тІадаллар сона Іайха къамаьл деш вай районе хиннача хувцамех ца дувцаш ма Іелахь, аьнна.

Тхо доккхал де хІамаш долаш да. Лаккхача боараме дегІаух лаьттана хьайбайн боахам, дика дегІаенай промышленность, транспорт, бувзам. Районе я 18 школа, 20 совгІа культурни учреждени, 3 стационарни больница.

Хьазцарга вай со вахаш йола Лаха Новре яха юрт. Боккхийчарна дика дагадоагІа на хьалха мишта хиннай. ХІаьта хІанз? Совхоза къахьегам хошта дукха башхадика цІенош хьалдаь, нах баха 70 процент фусамаш газ чуйилла я. Хьалъяьй ши тика, быти ЦІа, наькъашка асфальт биллаб, улицашка сердал я. Юрта боахама къахьегамхой хьал-торо тоенай, цар культурни хьашташ лаккхденнад. ХІаьта из деррига а вай стройна карагІдаьна хІама дацарий?!

Совхоза къахьегамхоша лоаццача хана ца доадеши чуйица даьхар ялаташ. Даьхен амбарашка чутессад 1470 тони ялат, планагІа доагІар 1000 тони долча. Юкъарча толама дикка дакъа юкъедихьар аз къахьегачи механизированни отряда коллективо. Гурахьа дуьча ялатий хІара гектара тІара 27 центнер аьлар тхона. Районе эггара лаккхагІа бола хьувкъам ба из.

Тхоай керттера декхар лерхІ оаха, аьлар КПСС Ленински района хьалхарча секретара П. Н. Громова, айеннача юбилейни социалистически яхьа берригa низ пачхаьлкхен плани социалистически декхараши кхоачашдара тІаберзабарах. ХІаьта цу кхоачамех район пайда эцаш а я. Из дика гуш да оаха карарча шера нйс бетта баьча балха итогашка хьежача а. Пачхаьлкхен планал совгІа арахийцай 3 миллион гарггача сома маьха продукци.

Юбилейш хьатІаьхачалехьа районе чакхъяккха лерхІ социальни культурно бытовой гІирсаш хьалаяра йоккха программа. ХІаьта районага хІанз хьекача а гуш да нох йоккха тІишлош хьалъю майда хиннилга. Алхха укх карарча шера болх бе йолалургья 760 моттиг йола 4 берий беш, дукха нах чубаха цІеной.

Цунца ахвана тхо сатийна Іе йиш йолаш дац гІишлош хьалъеча латтача гІулакхех. Нах чубаха гІишлош хьалъяра хьожаньча капвложеней 88,9 процентах мара пайда ийнабац, хІаьта наха чуІе фусамаш хьалъяра план 71,8 процент мара кхоачашъяьяц.

Цу дакъе бехктохкаме я хІара объектере гІулакх хІанз а кІоарга тохкаш, предприятей заказчиний кулгалхошкара доагІар диза хьа ца дехаш йола парте райком а.

Республика автономи хьаь 60 шу дизари Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизари еча кийчоно, аьлар цо, Громова, шерра шкъ хьабелл беррига идеологически болх тоабара, къаьстта къахьегамхошта интернациональни кхетам балара беш бар а болаш.

НГІАССР Министрий Совета председатела заместитела Г. У. Махмудхаджиевас шепленуме къамаьл деш белгалдаьккхар, Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци ялалехьа нохчийн гІалгІайн халкъ шоай йоазув доацаш хиннилга, берригаша хІана бац аьнна бола нах йоазув-дешар хоаш ца хиннилга. Культурни революцеи чакхъяккхар бахьан долаш социализмо цаха дешара эша таронаш елар. Духовни вахар чІоагІа дегІадоаладир. Советски Іедал лаьттача шерашка юкъаробразовательни школашка дешараш 22-за тІанхийттаб. Тахан 483 школе деша дагІа 280 эзар бер. Школашкера хьехархойн воспитателаши 30-за дукхагІа хиннаб. Берригаш а юкъера дешар дийша хулийтарга баьннаб республике.

Къахьегамхой культурни боарам лаккхбеннилга къаьгга гуш да цар хІара шера тикашкара 350 эзар книжкеи брошюреи эцаш, хІара дезале подписках юкъера лаьрхІача 3—4 газети журнали доагІаш хиларо, 90 процент дезалашка я радиоприемникаши телевизораши.

Республике дІахо дегІайоагІаш я культураи искусстваи учреждений сеть. Алхха итталагІча пятилетка шерашка хьаллаьд 800 моттиг йола драматически театр, 1800 моттиг йола цирк, 1200 моттиг йола шоца формат йола кинотеатр, 37 клубни учреждени, 39 библиотека, 18 къайлан йийлан киноплощадкаш, и. кх. дІ.

ДІахо-нов. Махмудхаджиевас белгалдаьккхар шоаш культураи искусстваи болхлошкара балха дикал бахьан хьадехар тІа-тІа лаккдеш хилар. Къахьегама коллективашта хьалхашкара цар бехктоккам айбеш хилар. ХІаьта из ишта хила доагІаш а да. Бакъда, дукха тІехьаьнинай шоай коллективашта идейно-политически кхетам балара дакъе культураи искусстваи учреждениех пайда миштта эц хьожаш къахьегама коллективай кулгалхошкара доагІар лиэза хьадеха деза ха йоах цо.

ХІара халкъа вахаре хул, аьлар г. Грозначерча парте ветераний совета председатела, исторически Іилмай кандидата В. И. Филькина, цун кхел овлангара дена хувцаш йола событеш. Нохчийн гІалгІайн исторе чухь цу тайпара юкъ тІаьттар шоай лоІамагІа Россех уж дІакхийттачен Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнначул тІехьагІа нохчаштеи гІалгІаштеи автономи ялара Коммунистически партеи Советски правительстваи решени тІайийцачул тІехьагІен.

Советски Іедал далалехьа Нохч-ГІалгІайчене чІоагІъенна патриархальцаина йола, ахка, тесса йита, Іалаьмате чІоагІа тІехьайнса моттиг яр. Нохч-ГІалгІай халкъа вахара кхел хийцар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце. Цо чІоагІа сомадаьккхар къамаш, нохчийн гІалгІайн халкъий классови сакхетам дегІабовлабир.

Цул тІехьагІа нов. Филькина дийцар партеи комсомолеи ветеранаш промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, дешара заведенешка еча тематически сайренашка хьинаре дакъа лоацаш хиларах.

Парте ветераний городской районни советаша дукха болх бергба сийлен даташта — НГІАССР хьаь 60 шу дизараи Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизараи — кийчо яраи чакхдахараи КПСС обкома оттаь мероприятеш кхоачашъеш.

ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева белгалдаьккхар, республика къона тІехье шоай ираэера вахар бахьан, сийлахь-йоккхача Ленина мехка баха, болх беш деши шоашта торонаш йларах вай партеи правительстваи чІоагІа баркал яхаш я, аьнна.

Вай крал вахара кхеле бонкхача лоархІаме хІама хилар Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъехарах, бІаьшеренашкара дена сийлахь-доккхача эрсий халкъаца чІоагІлуш. хьаденача доттагІленах. Бакъда, боккъонца дола вошал отталаьр Сийлахь-боккха Октябрь бар. Из доттагІал чІоагІ а делар, къамаша шоайла дІалоха гІулакхаш лелалара закономерность хинна дІа а эттар социализм котъялар, халкъаш кийра доахаш мел дар дІадеккхар бахьан долаш.

Хьалха пачхаьа Россе тІехьайнса йист хинна Нохч-ГІалгІайче Советски Іедал латтача шерашка Советски Союза хьалха латтача районий мутІарашка дІаэттай, вай мехкарча вежарашха долча халкъий дезале кхьгарца цхьатарра бокъо йолаш я.

НГІАССР 60 шу дизараи Нохч-ГІалгІайче шийлоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизараи накъайолха республика комсомола комитеташ халкъа боахама дерригача доакъошка шоаш беш бола болх кхы а хьинарегІен хьалхашка латта декхараш кхоачашдара чІоагІа тІаберзабаьй бе. социалистически яхье баьннача кагийча наькен мехкарийн белха боарам тІагІерта айбея цох хьалур доккхагІа хилийтеш, боахам лелабеча Іоаль хьалха латта опыт хьинарегІа йоаржаеи юкъеккхувлеи, Іилма производстваца сихагІа дувза гІерт.

* * *

Дийцача дешах лаьца партийни актива собранес тІийцар резолюци организационно-политически мероприятей плана.

Кхоана-кхачан промышленноста белхлой Ди

Сийлахь - Йоккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дузача цIейна сийлеца накъабахара шера социалистически яхь йоаржаьнча Грозненски маьхка комбината болхлоша дика къахьегама гонгIат кийчдаьд пищевикий доавча денна. Валови продукци арахецарен из маьхала яккхарен ийс бетта план 101 процент кхоачаш а я, планагIа лаьрхIачул совгIа цар маьхала яьккхай итташ эзараш соміий маьха тайп - тайпара продукци. Зехьа бийдал ца йоаяра тIехьа къовсам лоаттабеча комбината коллектива укх шера кхоадьд 4700 килограмм хьоар.

Уж толамаш доакхача къаьстта дика болх барца белгалъяьнна я технолог, къахьегама ветеран Курдюкова Анна Прокофьевна, болхло Абдулвахидова Марет, тхьаь шера укхаза бод хьувча хьинаре къахьегарах къахьегама сийлен кхоалагIча степена орден енна йола Магомадова Iашат, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача шоай смени кормаш 125—130 процент кхоачаш а ел, цхьаккха тайпа брак ниисъалийташ цар шоаш кийчъеча продукцена юкъе. Предложитерча кагирхой хьехамчашта юкъе а эггара дикагIа лоархIаш барех ба уж. Нагахьа шу дIадахийтац цар шоай профессех массеак говзанч ца кийчвеш.

СУРТА ТIА: технолог А. Курдюкова, болхло М. Абдулвахидова, бод хьувр I. Магомадова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМХОШТА ЭШАРАШ ДИЗЗАГIА КХОАЧАШДЕ

Халкъа эшача товарашца баха нах Iалашбара гIулакха кхачан промышленноста предприятей коллективаш боккхача лоархIаме хилар теркал а деш, СССР Лаккхераьча Совета Президиумо 1966 шера 30 августе арадьаккхача ший Указаца кхачан промышленноста болхлой Ди хIара шера октябрь бетта кхоалагIча кIирандийнахьа белгалдаха отталаьд. Укх шера дезду из 18 октябре, КПСС XXVI съезда исторически решенеца, Сийлахь - Йоккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дизара даха ма доаггIара накъадахари цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш хагал хьалха кхоачашъяри духьа шерра яьржача дерригача халкъа социалистически яхьои наькха политически къахьегамен хьинар чIоаггIа айлаьча хьалашка.

ЧIоагIъенна хьайоагIаш традици хиларах, къахьегаме керда толамаш а доахаш накъаболх советски нах лоархIамча политически событештеи донкхийча цIейштен, цунна тешал деш да техаварча вай гIулакхий дукха масалаш.

Хово а хеташ белгалдаккха дог доагIа, халкъа боахама дерригача доакъошка цхьана вай автономни республике дIалхачен хараачен пятилеткашка кхачан промышленность хийцца дегIаухаш хилар. Хьалъвай дукха керда цехаши предпринятеши, цу даькъе укх гаргтача хана город Грозне болх бе йолалургьа деннен бийсаннеи 132 тонн маьхки булкаши йоттаргйола керда № 5 йола маьхка завод. ХIанзаьча, хьоар дIадузаргара дIайолаенна кийча продукци машинаш тIа йотталца йолча технологически процессашта механизаци еча оборудоаьнеца кийчъяй предприяти. Из завод болх бе йолаялийтача йиш хургьй масса тайпача ассортиментах йолча маьхкашцен булкашцен баха нах IалашбарIа цхьана болх беш йолча заводашка хIанзара оборудовани а отталь реконструкци е.

Продукци дукхагIа, дикагIа, ассортимент шерагIа йолаш арахецар духьа кхачан индустре материально - технически база чIоагIъяра, керле техникей прогрессивни технологи дIахо юкъекхувлара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш да даькъе.

Ерригаш а хIана яц аьнна йола республика кхачан промышленноста предприятеш хиланза ярейоацача оборудованеца кийчъяь я.

Давкъе - предприятешка кхоачашъньй продукци мах хала яккхара бархI бетта план. Масала, планал совгIа маьхала яьккхай 1 миллиони 265 эзари сома маьха продукци. Цу юкъа кхы тIа в кIеянга хьальиц консерваш, кондитерски, макаронни, кхыйола хIамаш. Керда тайпа хIамаш арахеца йолаьй: «Майская» яха булочка, мак теха сдобни, московски, сливочни сухараш, свердловски кекс.

Республика шурий промышленноста болхлоша хаьал хьалха — 1981 шера 22 сентябре кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара ийс бетта план. Ийс бетта планал совгIа арахийцай 428 эзар сома маьха продукци, цу даькъе: маша даьтта — 51 тонн, хьаьна кхачаш — 93 тонн, цIенача шурий продукци — 741 тонн.

Эггара хьалха социалистически яхь йолаьй производстве хьалхалаттанаша Грозненски шурий комбината машиний оборудованеи наладчика И. С. Бойкос, Наурски маслосырзаводерча нахчаш ечо Молочаева Хеде, Молкомбината фасовочно - упаковочни автомата оператора К. А. Михайловас, Шелковской маслосырзаводерча даьтта доаккхачо Доненко Еленас, шофера Н. Т. Матаева, кхычар. Цар болх бу «ХIара балхи лийнахьа бухсоццаш хьадер дукхагIа хилийта» яхача девизагIа.

Карарча пятилетка хьалхарча шера къахьегаме дика толамаш даьхад ийс бетта планаш укх шера 9 сентябре кхоачашъяьча Наурски 14 сентябре кхоачашъяьча Шелковскойи даьтта доахача заводий коллективаша.

Пищевика цIейна дикача хьокхамашца накъабаьхкаб «Чеченингушвино» объединене къахьегамхой.

ЦIея сийла лаьца къахьегама вахта доккхача хьинарца лелаю Джабраилова Асяс — «За трудовую доблесть» яха медаль еннача, № 1 йолча маьхка завода пекара, А. А. Денискина — Шелковской райпищекомбината слесара - наладчика, гIо деча болхлочунгара яьнна № 2 йолча маьхка завода мастерага кхоачаш говзалца лакхъеннача, шоза Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннача Овчинникова Нина Ивановнас, Латыш, Евдокия Прокофьевнас — къахьегаме дика толамаш дахарах Ленина орден еннача, № 1 йолча маьхка завода пекара, Ткачева Любас — макаронни фабрика прессовщицас, Атабаева Лялас — сушильщицас, даькъерча дукхача кхыча къахьегамхоша.

Халахете а, карагIдаьннача дикача хIамашца цхьана дькъе хIана а моттигаш я тоъал доккхий кхоачамбоацараш долаш, шоашта оттаяь планаш кхоачаш ца а еш, тIехьаюсаш йола коллективаш а я. ХIаьта № 3 йолча маьхка заводо, минеральни хий доаккхача «Ачалуки» яха заводо соахкарчул а кIезигъяьй арахеца продукци. ХIанз дизза кхоачашдац маьхкен булкайи цхьадолча тайпаша, масала, ржаной сортех яраша, баха нах IалашбеттIа, кIезига я булкай ассортимент. Кхоачам болаш дац наха чIоаггIа хоатташ дола нагийча хIамашка йоахкача изделей сорташи продукции. ХIанз а дIадаьхадац «Ачалуки» яха минеральни хий цIена ара ца хецара бахьанаш. Маьхкаши булкаши хьаэна йоацаш хакаш а ух.

Даькъа болхлоша уж дерригa кхоачамбоацараш дIадаханза а къахьегамхой тIех дикача кхачан продуктащца мел эш Iалашбара шоай дезарлуш мел дола хIама даиза а дарглац.

КПСС XXVI съездо доккхийи бехктокхамеи дехкараш оттадаьд кхачан промышленноста болхлошта хьалхашка цхьайтталагIча пятилетке. КПСС XXVI съездо чIоагIдаьча «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхачалца а СССР экономически социальни дегIайовлаьра Керттерча лостамаш» тIа оттадаьд цхьайтталагIча пятилетка шерашка продукци 23—26 процент дукхагIа арахецилга, даькъе къахьегама овсарло 21—23 процент лакхъелга.

Из теркал а деш, республика Министрий Совето чакхдоах дикача кхачан продуктащца баха нах лерттIа IалашбарIа дувзаденна дола дешаш ханнахьа къестаяра даькъера министерства, объединеней заводийи, халкъа депутатий моттигерча Советий лоархIами бехктокхами лакхбера тIадерзадаь гIулакхаш.

ЦхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра эггара хьалхарча аргIанна шоай низаш кхачан промышленноста предприятеш дIахо дегIайовлаьра, цар материально-технически база чIоагIъяра, къаьвеча предприятеша реконструкци ясеи керда яраш хьалъяреи лоархIамегIарча лостама тIадераде дезаргда халкъа депутатий моттигерча Советашен цар исполнительни комитеташен.

Т. ЗИНОВЬЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета гIулакхий Управлене воккхагIвола референт.

Пищевикий толам

Веррига а 70 саг ва ШаьларIча пищекомбината консервни сок йоаккхачен шийна а цехе болх беш. Амма зIамигача коллективага а дукху доккхий гIулакхаш ХIаьта из дукхаза хьа а гойтад пищевикаша. ПланагIа ийс бетта арахеца езаш хиъна продукци 754 эзар сома маьха йолча арахийцар 863 эзар сом маьха я. ПланагIа лаьрхIа хиначул 234 эзар дукхагIа я дIалхийта продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра план 101,1 процент кхоачашъяьй. Цу цифраша хьахьокх гIулакхаш мишта лел. Розничи торговле гIолла потребителий истолашта тIайоал томатий, нарсий, тайп-тайпарча компотий, клубничий, комсий, Iажий, кхорий, хьайбай сокий эзараш банкаш, планагIа лаьрхIачул совгIа дукха кхыйола продукци.

Кхо шу да ШаьларIча пищекомбината хьалха латта коллектива района Сийлен улагIа тIа йоаха. Шу доладелча дено дIахецац пищевикаша производства эффективности балха дикали лакхъяра, халкъа боахама плана толамда кхоачашъяра яьржача социалистически яхье доккхий толамаш вахарах хьожаль КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх.

МалагIа «ва цу коллективо даим шишта толамаш дахара бахьан? Цхьан дешаца дала йиш яц цу хаттара жоп. Толама бахьан латт керттердар производство кийся хIаштIехьалкхари еррига производственни циклаш ритмично белалца IалашъяргI а долаш йолча дукхача факторех. Iалъмате боккхача лоархIаме да къаьст-къаьстача болхлошта, звеньаьта, бригадашта юкъе социалистически яхь яржа хилар, цунах хьехуларех партийни, профсоюзни, комсомольски собранешка дувцар, цу хьакъехьа хал-халахьа «Пищевик» яхача цехгазета тIа хоамаш дар, яхье тIалх! латтар - а материальни моральни поощренеш еш хилар.

Бокъонца къовстаьй пищекомбинате кадрий проблемо.

— Цхьаккха кадрови болхло вац укхаза болх бу шерал кIезигагIа ха йолаш, — йоах комбината директора, 20 шу совгIа партийни стаж а йолаш йолча коммуниста З. Арцуевас. ИттлагIча пятилетка итогех «За трудовую доблесть» яха майдилг а енна хьалха латта хIамаш кхехкаер Магомадова Бирлант, социалистически яхье котваьнна кочегар Тарамов Хьамзат, юрта Совета депутат, консервни цеха мастер Бацаров Им-Iаьли, кхыбараш укхаза болх беш бола итт шерал тIех ха я. Шоаш сов дика специалисташ болга хьехкхад болхлочох хиннача технически кулгалхочо Балатхаджиев Анзора, чхьагIара материалашта волча мастера Тамнаев Адама.

Болх бешехьа Ерригсоюзни заочни кхачан промышленноста институте деша нах вахав укхаара воррI саг. Уж ба шоллагIча курса студентка лаборант Шамсудова Зара, инженерно-экономически факультета цхьоналгIача курсе дешаш йола йоккхагIа йола болхло Шамсудова Аьсет, пхелагIча курса студент Бацаров Им-Iаьли, кхыбараш.

— Пхийтта членахи КПСС членалла кандидатахи латтача тха партийни организаце даим тIахьожам лоаттабу коллектива хIара члено плановни заданеш меттел тIеийца социалистически декхараш а мишта кхоачашду хьожаш, — дIахо дувц З. Арцуевас. — ДиълагIа дакъа мара тIера ца доалаш производственни участькашка болх беш ба тха беррига коммунисташ. Коммунисташкара хьоьхам эц У. Амерхаджиева кулгалдеча комсомольцаша а.

Амма цу коллективо толамаш доахаш хилара керттера бахьан да хIара болхло, бригадир, мастер шийла тIалатта гIулакх а производственни заданеш кхоачашъяр а чIоаггIа бехктокхаме хеташ хилар. Из дукхдала кертагIдаьхар соца къамаьл деш 1958 шера дена укхаза болх беш йолча а мугIарера болхло йолаш балха а ена хIанз предприяте директор йолча З. Арцуевас.

Р. АХМАРОВ.

Доазол дехьара

Социализма мехкашка

ВЬЕТНАМА ЮРТАШКАРА КООПЕРАТИВАШ

Вьетнама юрташка ниисвелча геттара безам тIабахе хьеж саг цитарча тропически хозяешна. ВIалла кIаьд а ца луш бIарг тIалоаттабу ший мехка волаш дуйнаш лахча хенаштен гаьнаштен. КулгдIа а кховзадий хьалоац алата хи оалачунна тIера сом. Говахьа дIа-юха хьежача пальмашта тIера Iо а охкадеина дада баланий гайдолгаш. Со тилар Вьетнама цхьан юртарча кооперативе.

— Кооперативни гIирсаш хьалдаь дукха ха яц, — йоах Донг Кьет яхача общинна партийни организаце секретара Чан Ба Ньема. — кооператив не вIацагIъелла 20 шу дале я. Хьалха укх тайпара дола хIама де йиш йолаш хиннадац тхо, хIана аьлча оахош хьа мел дер фронта дIатела дезаш дар. КIезиг - дукха доякха са дакхха йиш хиннадац тха укх тIеххьарча пхе шера мара.

Тахан укхаза гуш яц бамбукахи пальма гIанехи яь буцаш. ЦIеноц дукхагIдараш тIох дань да тхов тIа уллар тростинка е нирпаш я. 2500 гарга саг ва кооперативе. ХIаьта беррига Донг Кьете баха нах 6 эзар саг ва. Ахархой 1800 бера хьалъяьй шоай школа, геттара кагийча бераьшта йола комбинат.

Кооперативо кхею шиъ керттера культура — дуген джути. ХIаьта укхаза джут къаьстта дика лоархIаш а я.

— Джута цхьа хьувкъам чубахь оаха шера, — дувц бригадира До Чун Бака. — Дута шн хьувкъам. Дута чуийцачул тIехьагIа джут ии оаха, тIаьнкха цIаьхка а дуга. 120 саг ва са бригадаца, хIаьта царех 70 процент кхалнах ба.

Хала тIема вийъ ба До Гук Бака хьабенар. Цо тIемаш даьд Центральни а Къулбехьен а Вьетнаме. тIом сецачул тIехьагIа ше ваьча юрта цIавеча бригадана керте эттаь.

Бакъда, тIема хало-м цу юрта мел йолча саго а лайний. ХIана тха тIом кханкара балхаш да, йоах цар. Кхача эш мехка. Из кхоачам болаш бац городашка, промышлении центрашка. Мехка этта хьая теркал а даь, ер шу доладеннача хана юрта боахаме а промышленносте а хьайгача къих телача маьха керда система оттаьй СРВ правительства. Наха цу сахьате кхетадир: болх дикагIа а дукхагIа а ме бу, шоай дезалаш дикагIа бахаргхилар.

— Кхьметтел кIувсий производства масалах а хоалу тхона цу решене тхоашта дур, — йоах кооператива керттерча бухгалтера До Тхи Тана. — Укх шерарча планагIа 18 эзар квадратни метр джутови кIувс хьабе безаш да тхо. ХIаьта май хьатIа кхоачаш дехнар оаха 6 эзар метр хула кIувсаш. План шин эзар метрал кIеззигаIа йоацаш тIех кхоачашъе дага да тхо. Производства эффективность лакхъяра йола стимул хилан партен правительствен решенех.

Вьетнама дукхача кооперативашка гойиц я кулгалдеча балхаш тIа кхалнах. Царех цаI я Тхи Тань. Цу общине Iо.а я хьалкхийна я из. Мар эскаре гIулакх деш волча хана лаьккхай цо уездера бухгалтерий школа. ХIанз кооперативни финансий заведующи я. Хало болх ба из. ХIаьта а цIагIара болх бе а кхоаю из. Бакъда, укхаза хетачох, бераш башха дукха а дац цун — дерригаш а кхоъ, амма боахам боккха ба. Цу тIа мар а инвалид а волаш венав тIем тIара цIа. Цудухьа маьра йовхо еш а деза долаш а хила еза сесаг.

ТIа-тIа дикагIа чIоагIлуш боагIа социалистически Вьетнамя кооперативни боахам. Юрта боахаме къахьегамах мах телга хувцарах йолча январски решенех лоархIаме стимул хилар ахархой вахаре. Укх шера графикал хьалха чакхъьлар хьалха чуда хьа дуга дIадера кампани. Специалисташа лерхI, масала, Вьетнама къулбаседенгахьарча провинцешка плановни заданеш тIех кхоачашъе.

Л. МИЛОВАНОВ,
АПН соб. корр.
Ханой—Донг-Кьет.

США-с хьал а лоацаш, ма дарра аьлча, мога а беш геноцида хьисапе Израила Iарбашта дукхьала лоаттабеча тIема боарамаш шерлу, террор лелаю, низаш ду, агрессеш лелаю, дукха палестинцаш физически хIалакбу. Дукхача шерашка Иордан яхача доача хий Малхбузехьарча йисте Газа яхача сектореа территорешта оккупаци а яь Тель-Авивана доал дераша шоай къаьстта йола паччахьалкхе вIашагIйоллара йиъ миллион саг чувоагIача палестински халкъо дIадехар кхоачашде тигац. Дерригача дунеъ прогрессивни низаша хьаллоацаш бита палестинцаш тIатеIIа а са кхо ца деш а къовсам лоаттабеш ба шоашнара дIаяьнкха шоай даьхене бахара йола бокъо бахьан долаш.

Хургйолча палестински паччахьалкхен экономически инфраструктура - хьаец я «Самед» яха организаци. Цо кулгалду дукха йоккха йоацача предприятейи мастерскойи сета, технически кадраш кийчъяра, дакъа лоац дегIадоагIача мехкашка юртбоахама проекташ кийчъеча, Израила дIалаьцача территоре тIарча палестинцашта хьайлагIа новиъостал ду.

«Самед» кулгалхоша йоах, шоай декхар — хургйола палестински паччахьалкхе экономически дегIайовлаяра хьалхагIе кийчо яр, лард йоллар да.

СУРТА ТIА: Бейрутерча «Самед» механически мастерске.

АДН-ТАСС сурт.

ВIалла ца хиннача тайпара хорш хьайча самна корзагIъяьнна я хIана капиталистически мехкий финансови центраш. Лондонски бирже исторетуха хIанз массех чIоагIа акцей мах лохбенна хиннабац цIаккха а. Токиорча фондови бирже тIеххьарча итт шу гаргта йолча хана акцей мах эггара чIоагIагIа лохбенна хилар вIаьдадаьд. Франкфурт-на-Майнерча, Мельбурнерча, Цюрихерча биржашка, кхыча мехкий центрашка цу тайпара сурт да.

Специалисташа белгалдоаккх биржови паника хилара бахьан — гергаш Iоадара ларда тIа латта КIайча цIен хIинзарча администраце гаьнара дар гуш йоаца экономически политика.

СУРТА ТIА: Франкфурт-на-Майнерча бирже.

ЮПИ - ТАСС телефото.

БАКЪДОЛЧА ХIАМАХ КХЕРАШ ХИЛЧА

Дукха ха йоаццаш цIи яьнначa моттиге цIеиош лотадалалехьа итт минут хьалхагIа кхаьчача цхьан нью-йоркски репортера рекордал а тIехдаьннад «Вольт» яха шпрингеровски газет. Газето араяьккхача заметка тIа хоам бу: «Бициургбоаца тIом» (из цIи а йолаш арахеца лаьрхIад малхбузенгермански телевидене гIоръяьнна йола «Сийлахь-боккхи Даймехка» яхача киноэпопей) яхача фильма хьакъехьара во отзываш тIа а йолаш дола дукха письмош кхаьчад редакцега, яхаш. Амма ерригга фокус сенах латт аьлча, из латт «во отзываш» фильм экрана тIа а далалехьа уж яьхка хиларах!

Иштa я советски американски кинодокументалисташа хьадаьча эпопейна гомахьи болабеннача бокъонца болча идеологически тIема эпизодех цаI. Дагадоххийтаргда аз, бирсача меттаца дIабахача тIемах бакъдар дувцаш йола из кинохроника малхбузенгермански зрителa бIарга ца йойта гIерташ ФРГ шоай хур даь хилар. Телевидене керттерча шин программах цхьанне вIалла эца а тиганзар фильм, юкхо йIаьяхача хана йир переговораш. Амма уж чакхъяьнначул тIехьагIа баварски телевидене шиъ даьтта хьокха тиганзар фильм (хоаш долчa тайпара, Франц-Йозеф Штраус ва шига правительствана керте латтар).

Белгалъяьккха передачаш дIайолалу ха (укх шера сентябрь) хьатIа а кхачале йоласлар ФРГ аьттехьари организацеш йоагIаш йола кийчо е. Реваншистски салтий союзаша дехар накагара «цIеча пропагандах» уж ца тешар; шпрингеровски прессо кхийкадора, «советско - американски продукци» лархIа йиш йолаш дац «фильм, хIана аьлча американски кинооператорий съемкаш яц цу юкъе». Амма кхьметтел башха хIама къердаш боацача малхбузен пропаганда потребителаши а дIатIаэцанзар из «аргумент».

«Лораялара материалий» бIарчча сери кийчйир телевидене ше а. Цо дIадаьккхар эпопейна юкъера пхи фильм («ФРГ зрителa хьажа безам хургболаш дац уж» аьнна, масала, партизанех дувцаш хиннар) шоай хурдаь «Сийлахь-боккхача Даймехкачо» еш йола воздействи кIезигъе гIерташ (долалучеи кхоачалучеи) шиъ фильмаш тIатехад. Дlахо, плана юкъейхьар киноэпопейца дувзденнача хаттарашта жопаш тергйола историкаши тIема гIулайхаш тIара нахи юкъе а болаш йола лаьрхха передачаш. Шиъ маIан долаш дар эггара хьалха гойта фильм. Гитлеровски командоване гIалат даь хилара мукIарлодарца цхьана (из-м ца де йиш яцар!), хьалха вермахта эпсар а хинна, цул тIехьагIа бундесвера инарал хиннача Вуста дийцар зрителa моцагIе а харц долга хайна дола 1941 шера гурахьа хоттен Iай шелали хилар бахьан долаш вIаштIехьдаланзар Гитлера Москва хьалаца яхаш дола хабараш...

Амма дага а доаца эффект хилар исторически бакъдарий моастагIий: «ЦIаккха а бицлургбоаца тIом» яхача фильмага хьаже уха нах совбаьлар. Дерригача газеташа хоамаш дир цу хьакъехьа. ФРГ книжкай рынке цхьатарра араьлар советско-американски фильмана хетаьь йиъ шоьра публикаци. Амма укхаза а болх бе йоласлар антисоветски пропаганда механизм. «Паль - Ругенштайн» яхача прогрессивни издательства кулгалхочо Пауль Нойкоффера дийцар сона, цу издательства арахийца эпопея бакъдарашна хьожжа хинна фильмана хетадаь книжка телевидене арадьаннилга ховшшехьа хьоя а ца деш дитар яхаш. Цулухьа кхыдола, серена «хувцамаш деш» хинна книжкаш чIоагIа могадеш дар...

ФРГ киноэпопейна демонстраци е йолайича, дукхача реакционни обозревателаша раьза а боацаш белгалдоккхар, цуи воздействи комментарешца хIама дулургдоацаш йоккха я, яхаш. Цу тайпара, хьатIадоагIача кIирашна хургьа ТIемах дола бакъдар, советски наькъ турпала гIулакхаш, гитлеризмо даь зуламаш яха дIагуча ца далийтара духьаленаш уттаяра йола шиъ тайпара «кинобитва». ГIо дергдий цар тIаккха?

Л. БЕЗЫМЕНСКИЙ,
АПН соб. корр.
Бонн.

ТЕРМАЛЬНИ ХИХ ПАЙДА ЭЦАР

Краснодарски краерча Мостовски районе ялх шу хьалха хьайийллаяр кIезига минерализированни термальни хий доалла йоккха моттиг. Лаьттана кIалхара хьалтIадаьлча а 73-нгара 100 градусага кхоачаш дIайха хул из. Лаьттанна кIалхарча «котельне» йIовхалах баьцадаараш кхедара пайде ийбе лаьрхIача моттигерча колхозаша вIашагIъеллар «Плодоовощевод» яха боахамашта юкъера объединени. ХIана укх сахьате цу объединене я ялх гектар Iай делаюм шийтта гектар бIаьсти делаюм (пленочни) теплица. ХIаьта 1990 шу чакхдоалаш ерригa теплицаш 120 гектарага кхоачае лаьрхIа ба укхаза.

Iан цхьан теплино дIалоац гектар. Лаьттанна меттел хьуни херх хьокхаш яьнна гамаш я укхаза, питательни веществаш эпача боарамагIа дIачуэн царна тохача хида. Температуранеи тIоадалан регулировани ю автоматически.

Пайда ийбу Iан теплицашта юкъерча лимоний гаьнаш ягIача йовкъех а. ХIаьта пастта хьакургъя мандаричови яраш а. Iай лимонареш къовл полиэтиленови пленка тIа а йилле теплицашкарча пайда ийцача хица йIовхал лу. Лимонарий хьалхагIа ткъаь гектараген тIаккха шовзткъанегей кхоачае лаьрхIад.

Амма цунца чакхдоалаш дац термальни хих пайда эцара гIулакх. хIана аьлча цига гIолла чакхдаьлча а температура 45—50 градусага кхочаш хул цун. Из хьожаду хьайбаш латта моттигаш йIоахьяра. Цигара отстойникашка чудохийт мела хий, цул тIехьагIа кхашка хий дехкача сесте дIачуухийт. Из бахьан долаш укхаза 200 гектара тIа кхедаьча баьцадаарий хьувкъам 30 процент лакхлу.

«Плодоовощевод» яха объединени хьаеш цунга дIаяхийта капиталовложенеш 737 эзар сом дар, амма из ахча сиха меттаэттар. ГIулакх мишта латт аьлча, теплицаш йIоахьяра термальни хих пайда ийбаро йиш хуьйт дикка доагор кходе. Иштта, чакхъяьннача пятилетке хIара шера кхоьар 43 эзар тонн условни доагорага кхьачар, хIаьта карарча пхе шера теплични боахам шербе лерхIаш хилар а лаьрхIача из хьокхам 200 эзар тоннага кхоачаргба. Беррига лаьрхIача хьалхарча пхе шера объединене баьча балхах хинна пайда 2.165 эзар сом да.

«Плодоовощевод» яхача объединене членаш йолча колхозашта 180 гектара боараме Iамаш дола чкъаьрий боахам хьабаьб. Укхаза моллагIа дола мола хий а детташ пайда ийбу теплицашкара хьаараухача термальни хих. Хьалхарча опыто хьахьехкад, цу хьалашка чкъаьра дикагIа дегIабоагIаш а барсташ а хилар. Хьалъеш латт боахам карпа, сазана, амура, толстолобика, буффало, кхыча чкъаьрий пхандаргашца IалашбергIола завод - питомник.

Мостовски яхача поселке тIеххьарча шерашка цхьаннена тIехьа шоллагIьар йолаш дIакъувдаш латт котельнеш: йIовхал ялара тIа-тIа дукхагIа пайда эц даьттачна кIалхарча дIайхача хих. Хьаль йоалаш латт термальни хих хьальюзаргйола 50 метр дIаеха наьк ду наькъаш дола бассейн.

Термальни хих пайда ийбу технологически гIулакхашта а: бетонеи аьшка бетонеи производстве, лос докъалеча, комбинированни доакъар кийчдеча. Цул совгIа, специалисташа могаду цу хи чу белок совъаккхара хьайбашта дехача доакъарах еттара хлорелла оалаш йола хи чу тIаювла баьцовгIаш кхее а.

Пятигорскерча курортологи физиотерапеи Iилма-тохкама института Iалмакхошта гучадаьннад мостовски хий доаллача моттигера хий дарбанна пайдана хилар. Цунца дувзаденна лаьрхIа цига хина дарба ду моттиг а йолаш йола курорт хьаелла а хий шишашка детта завод хьалъе а. Дукха термальни хиш доакха моттигаш гуча а а яьнна карзерзаеш латт края кхыча районашка а.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корреспондент.

СПОРТ

Ловзаш ба къонабараш

Грозиерча городо СДЮСШ стадионе кийсса гIа боахаш Iочакхбувл тайп-тайпара бесаш дола футболисташ ювха катгирхой. Уж ба дIайдахача шинарча дийнахьа Грозие дIайолаевнача РСФСР футбола чемпионата финальни яхьий доакъашхой.

Турнира хетавь парад чакхъяьдча хилар хьалхара ловзар. Укхаза къовсабелар Горьнерен Свердловскерен къона футболисташ. Свердловчакаша боньо толхаяр бахьан долаш хьожальча пенальтех пайда а эцаш турнире хьалхара бургац чутох Горьнерча спортсменаша. Цу бургацо дог айдьча цар ловзар чакхдоаких счет 3:1 йолаш кот а яьнна.

Саьердаме а хьажа дог доагIаш а хилар Ростоверчен Орджоникидзерчен спортсмений къовсам а. Деррига ловзар чакхдаллалца ростовчанаш счет 1:0 а йолаш котбаьлар.

Цу тайпара счет а йолаш котбаьлар Ижевскерча спортсменашца яхье баьнна Грозиера къона футболисташ.

Укх тайпара да шоллагIча тура чакхъялар: Свердловск — Ижевск 1:0; Грозный — Ростов 1:0; Орджоникидзе — Горький 2:1.

Тахан дIайолалу аргIанара кхоалагIа тур.

СУРТА ТIА: турнире парад хьаьллар.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

ОТВЕТНЫЙ ХОД

Грозиерча экранаш тIа

«ЮХАДУХЬАЛА ЯЬ ХОД»

Ил цIи йолаш да вай республикерча экранаш тIа хургдола, режиссера М. Туманишвила Е. Месяцева сценирех «Мосфильм» яхача киностуде даьккха корда фильм.

Дукха приключенеш, тайп-тайпара трюкаш йола ня фильм, «Къьестта терким безача зоне» яхача фильмах дола дIахододар да.

«Шаккхе фильм приключенчески форме даьккха да, керттора цар турпалаш ба эскаре а флоте а гIулакх деш бола нах. ТIем тIа хила тарлуш йола дукха моттигаш нийслу фильме, царга гIолла гучайоал турпалий оамалаш», — йоах цу картина автораша. Кхерамеча а вIалла дагадоацаш нийслуча а моттигашта юкъера арабувл кадай, сиха, декал долаш бола бIухой.

Укх фильмага хьажа баьхкараша юха а гургва хьалха вовзаш хинна прапорщик Волонтир, капитан Тарасов, форда пехота капитан Шевеца, кхыбараш.

Ролаш ловзаш ба актераш: Галкин Борис, Михай Волонтир, Кузнецов Анатолий, Норейка Лаймонес.

Кино хьежаркашта вахара фокъонаш бахьан цо къовсам лоаттабарах мукъален символ хинна Джейн Фонда.

— Со тешт, тхо, актераш машар лорабераша гIо де дезаш хилярах а идерни тIом ца кхайта къовсам лоаттабе безаш хиларех а. ХIаьта из да аз кино болх беш сайна хьалхашка оттадаь керттера декхар», — йоах Д. Фонда. Цу дешашта дола тешал да «КIаьдъенна гонраш йоаю, бакъ деций?», «Дика а Джейна а сихьердаме приключенеш», «Китайски синдром» яха фильмаш.

Укх фильме бIаргего йиш я дика вовзаш вола американски актер Леммон Джек, цо ловзаю Годелла Джека роль.

«ЮХА А ЭКРАНАШ ТIА»

Кагирхой фильмай кIийра хиларца дувзадеша юха а хьажа йиш хургья «Дото Iараш», «Безачарцара ма къаста» яхача, М. Горьке цIерагIча киностуде оттадаьча фильмашка.

«Безачарцара ма къаста» яхача Володин Александра сценарех оттадаьча цу фильмо сомайоах вахарах йола уйлаш, кхетадайт хIара сага шийна безама хьалхашна бехктокхаме хилар.

Белгалдаккха деза, укх картине ролаш ловзараш дикагIйола актераш болга, царех ба — Куравлев Леонид, Нифонтова Руфина, Евстигнеев Евгений, Орлова Вера, кхыбараш.

«КИТАЙСКИ СИНДРОМ»

США кинематографисташа шоай фильме хьадьохк нагахьа таханара говза техника духхьал рузкъа мара хIама дага ца доаллача наьха кара кхоаче хила тарлуш дола хIама.

Картина керттера роль ловзаш я гIоръьнина йола американкени актриса Джейн Фонда. Из газеташ тIа ма аллара, «американски Жанна д'Арк» хинна дIаихай.

В. КОВАЛЕВА, НГIАССР кинофикацеха кино бокккагIйола редактор.

СУРТА ТIА: «Юха духьала яь ход» яхача фильмера кадр.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

17 октябрь
ШОАТТА

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш, лодочни станци, лоошIинг. Парка радио. 11.00; 14.00 «Езденна ашараш» яха радиоконцерт. Кинолектори. 16.00. «Боккъонаш телхарах бола кхувшбоагIарий уголовно-правови бехктокхам» яха лекци. 19.00. «Дунеина доал деш къаьхьеган хургба» яха кинофильм. Баьццара театр. 17.30. В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 12.00. «Октябра наькъадолхаш» яха радиогазета. 15.00. Духовой оркестра концерт. 17.00. Эстради оркестра концерт. 19.00. Кагирхой салоIара сайре. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. Кинотеатре. Художественни фильмаш хьокхар.

Химиков культура Дворец. 16.00. ГуйранагIа бал. 17.30. «Тха кIира» яха юрта боахаме хьалхалаттараштa хетадаь радиожурнал. 18.00. «Даймехка гIолла» яха кинопанорама.

Пролетбата цIерагIа культура Дворец. 12.00. Сат йоалайича торжественни регистраци яр. 14.00. Болх беш я «Ровесник» яха киноклуб. 17.00. «Ичкерия» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 9.00. Болх беш я машинаьхьахой тIема а къаьхьегаиа а музей. 12.00. «Грозне бIаь дийнахьа даьтте тIом» яха беседа. 14.00. «Выставкина хьалхашка», «Советски профсоюзаш — коммунизм хьалхьеча боккха книз» яха литература обзор.

18 октябрь
КIИРАНДИ

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. Кхачам промышленноста болхлой Ден сийна дукхахча яха оттабаь саькъердам. 10.00. Болх беш я аттракционаш, лодочни станци, лоошIинг. Парка радио. 11.00; 14.00. «Маьхко гIоагIбаь ба вай тIо» яха радиоконцерт. 12.00. Спортивни майда — дийчача атлетиках йола яхьаш. Кинолектори. 16.00. Кхачам промышленноста болхлошта лаьрхIа йола лекци. 19.00. «Дунеина доал деш къаьхьегам хургба» яха кинофильм. 17.00. Баьццара театр. 17.00. РСФСР заслуженни артистка Айдамирова Марьямей эстрада артиста Кичиков Владимирей концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. «Фаьлгий дунен тIа» яха киноклуб. 12.00. Киноискусства университет. «Экранаш тIа — коммунисташ» яха обзор. 13.00. «Октябра наькъадолхаш» яха радиогазета. 19.00. Кагирхошта салоIа сайре. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. Кинотеатре. Художественни фильмаш хьокхар.

Химиков культура Дворец. 11.00. Денархой гуйранара цIей. 14.00. Баскетбола йола спортивни яхь. 18.00 «Социалистически законность чIоагIдарехи боккъонаш телхара духхьала советски IаьдаIа судебно - следственни общественни органаша къовсам лоаттабарахи» йола беседаш. 18.00. «Советски кино» яха киносайре.

Пролетбата цIерагIа культура Дворец. 13.00. Болх беш да «Чебурашка» яха кинотеатр. 17.00. «Агенташ болх беш ба» яха кинолектори.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха кинотеатр. «Iадика хийла, кхохкарч» яха художественни фильм хьокхар.

ДИКА НОВКЪОСТИЙ БА СА

Бера цIаьнха а диллац хьехархочунца духхьашха хинна вIашагIкхетар, сийрдача классе эттара хьалха парта тIа Iохар.

ХIара сага шийе оамал, шийе хаттар, шийе саьхетам ба. ХIаьта мел хала да 20—30 сага цхьан коллектива вIашагIкхийтача, хIана аьлча, цхьа бер дешара тIера, шийна дIахьийхар сиха дIаоцаш нох дика кхеташ хул, шоллагIдар дIакхетадара дукха ниц хьига эш, цудухьа берош деза хила веза царна болх беш вола саг. Белгалда юкхьанцарча классашка дешаращта хьехаш. Иштта саг я Грозне № 20 йолча школе юкхьанцарча классашка деша дагIата беший хьехархо Шилова Анна Николаевна.

ИттагIа класс баьстеьнкха яьнача тIехьагIа малагIа болх каразтарга, мишта белгалберга дIахо бода вахара никъ яха хаттараш хьалхашка эттар къонача йоIа. ЭIамига йолча хана денз лор хила безам бар Анна Николаевнай, цудухьа Орджоникидзевски медицински институте деша оттаьнха лаьрхар цо. ПхьабаькъIа, бIаргий са тоьаш на хидарах из вIаштIехьдалийр. Дог дехача йоIа духхьалкхийтар цуина чIоагIа духхаесаш хинна классни кулгалхо Нина Леонидовна Логинова. Шийт бала дIакодабир Анис хьехархочунга. КIезиг - дукха уйла а ль Нина Леонидовнас еласна балама тIа кулг техар дог деха латтаче йоIа. «Сел дог дехе ма хила са йиIиг, деррига а дIадаьнад ма мотта, хьа вахара никъ хIаьзо чара дIа мичa болабеннаб. ЛадувгIад Iа ал хьайна деча хьехарта. Наьха уназиево лорве, цо дегIа дарба де уйла ма яйй хьа, хIаьта из иштта хила вIаштIехьдоалаш деде. хьехархо хила. Медикаша дегIа дарба ду, хIаьта хьехархочо сакхетам лакха боли, декал доли шоай Даьхенна мутIахьа бола патриоташ кхебу. Цудухьа сийле кIеанегIа йолаш бац цун бехктокхаме болх».

Шийга хьехархочо аьнначун дика уйла а яь № 22 йолча школе хьехархой кийчбеш йолча спецклассе деша йода Аня. Сиха чакхдоал шишу. Юкхьанцарча классашка дешареншта хьехе хьожаю из Гудермесски района Суворов-Юрта, тIаккха Новогрозне. Хала дар юкхьанца, хIана аьлча сррига педагогически коллектив къона яр, лакха говзал йола специалисташ бацар. Из ха дагаухаш Анна Николаевнас душ: «Со Новогрозне кхаьчача хана вIалла а опыт йоацача сона а сона цхьана баьхнача къонача хьехархошта а гIо - новкъостал дергдолаш, дукхача хана болх беш, цун вхайленаш йовзаш хьехархой баьдар коллективе. Цудухьа вIашш дагга а дуалаш, вIашш урокашка а ухаш. ХIаране шийна доле кхоачамбоацар гучадоккхаш цун бахьан тохкаш, из дакха дIадаккхара наькъаш лехаш бола бе лаьрхIар оаха. Тхоай болх дикагIа бе тхо гIийттадале а каст - каста дувлар гIалаташ, дешархошна цхьа ютт лада хила дир, цудухьа е болх хIакхосса датадохар цкъаза. Бакъда, из халонаш да, кхоачамбоацараш дIадаха сона на моге, царна къовсам лоаттибе декал дене фу саг я со, мелагIа хьехархо я, аьнна хеталора сона», — йоах дуща цо дIахо.

1965 шера Новогрознера практика чакхъяьнначул тIехьагIа Шилова хьожаю Грозне № 20 йолча школа продленни группа воспитательница. Доккхен бехктокхамеи дехтар тIадуж цунна укхаза а. Из дехкарийла а юкхьанцарча классашка дешача беранна цIагIа е еза урокаш кийчъийта, царца салоIам вIаштIехьбаккха, шийт хаиатхьа царга хIама дийта. Цу балха эттара эшача хана памогаш хинна балха тIера баьннача хьехархой метта школе урокаш а дIаяхьа езар къонача хьехархочун. Цу гIулакха дика гIоича а хинна дIаттар цунна «РСФСР заслуженни хьехархо» яха цIи лелаю Повставю Галина Ивановна. Дуккхача шерашка берашца болх беш цар оамалаш дика йовзаш йолча хьехархочо Iомайора шийт къоначa новкъоста балха говзал. Каст-каста цун урокашка яхе ладувгIаш, болх мишта вIаштIехьбакхка беза, берош дешарах фу дича дикагIа кхетаргда, цар терко тIаозаш фуд хьовкаш, ше хийцар бовнота тIа а ладеш лечхьо Анна Николаевнас шийт балха говзал. 1967 шера Галина Ивановна пенсе а яхе, цун класс хьаш Шиловас. Ала деза, цу хана из Нохч-ГIалгIай пединститута заочни факультета яьлагIча курса студентка хилар.

Дуккхача бераша хьийхад Анна Николаевнас цу хана денз хIаьта царех цхьабараш хIана иттлагIча классе дешаш а ба. Каст-каста шоай хьалхара хьехархо йолча боагIа школе дийша баьннараш а, кхьаташ ух вай мехка тайп-тайпарча моттигашкара Бакъда, шийна дукха хов аьнна Iеш яц хьехархо, нагагахьа школе беррига хьехархой а гулбийя хьийийла урокаш дIахьу, цуд тIехьагIа шийт новкъосташа загаволг Анна Николаевна. Ше дехох, шийх лаьца дукха дувца тIера яц хьинар дола хьехархо, бакъда, шийт новкъостех-и дунцаргда кIаьдхьалар фуд ца хови.

— Хьайх лаьца дувцаладар Iа, — аьнна аз даьча хаттара жоп луш Шиловас аьлар: «Сайх лаьца дувца-м дукха дацар са, цхьабакъда, сай новкъостех массехк дош аргдар аз. Дика новкъостий ба тха школе сона цхьана къахьегаш. Цар хIаране цхьацадола дика дар деннад сона вахаре а балха а пайдана долаш. Царгара масал а эцаш цар беча балха тIа дикагIдар сай балха юкъе доаладе гIерт со. Иштта «РСФСР заслуженни хьехархо», яха цIи лелаеча Бирюльдина Елена Михайловнас дика кхетаьй со балхах. Бакъда, керттера дар из дац. Цо сона дукха хьийхар оттаьба отметках бер делхаргдоацача тайпара уж увттае, шоашта ховр дизза бераша хьадувцаргдолаш царга хаттараш мишта де еза. хIаьта дешаш доалача хана бераша малагIея мишта мероприятеш дIаяхьа еза Iомаьй со хьехархочо Головинас. Дукха пайдане дар хьийхад сона Арутюнов Рафаил Леоновича, Портных Михаил Петровича, Мимибде Ольга Митрофановнас, Бобенина Капитолина Ивановнас, дуккхачанkхычар. Дика новкъостий ба са школе сона цхьана къахьегаш. Цу дешаша хьаьвох Анна Николаевнай сибат, цуя намьрщал, нехацара безами Iымерзали. Тамашийна дац из берашта чIоагIа дукха еаш хилар, цар лаьца-ноа-ноша лоархIаш хилар. Цудухьа соахка дешара шу доладуш эттара хьалха деша даьтка бераш Анна Николаевнай классе кхача гIертар. ХIана шоллагIча «В» класса кулгалхо я из. Темвех аннадул соегIа дукха мердадар дуяа цо шийт дешархошта, классни сахьаташ, къахьегама урокаш дIахьоче хана дукха кулга говзал Iомаю. Экскурсешка кхувл Иштта укх деношка сррига класс хилар кукольни театре, Кирова цIерагIча парке экскурсе баха. хIаьта каста гIиш лошъерий балхага хьажа баха кийчъуш ба цун дешархой.

— Тха балха тIа эттара керттердар — из да, массайолча оагIорахьа сакхетам лакха болаш хьинаре. Даьхенна мутIахьа бола, тIах аьнна граждданаш хьалхебар. ХIаьта цу балха эшаш бола низэ хьинари кхоергдац аз, — чакдоккх Анна Николаевнас шийн дувцар.

Р. АУШЕВ.

Гастролерашкара цIабаьхкаб

Нохч-ГIалгIай АССР а профтехобразование управлене «Нийсархо» яхи халхара а илле а ансамбль дика йовзаш я вай республике а цул арахьа а. Укх тIеххьарча хана къонача самодеятельни артистий искусство яйзай вай мехкарча а доазол арахьарча а игьахьегамхошта. ХIаьта дукха ха йоацаш из ансамбль цIаенай Инде а Непале а хиннача гастролашкара.

Республика профтехобразование начальника заместитела Л.-А. Л. Махтимерзаева ма аллара, из коллектив дика тIайийцай цу гаьнарча мехкашка. Деле Калькутте, Мадрасе, Катманду, кхыча гороший концертни залаш хьалийза хинай Нохч-ГIалгIай хореографе а илле а искусство йовза лоаш болчар.

Къьестта терким тIаэооб хиндз метта «Бобби» яхача индийски фильмера илли дIаьнначa ансамбля солистка Л. Хасановас. «Ичкери», «Кадай йиIигаш» яхача а кхыдолча а программана юкъедоагIача халхарашa

ЦIаьнха дищлургдоацаш да Индерча советски посольства но денна концерт а.

Инде а Непале а даьккхача шиш кIира цу коллективо иттаьза гайтай искусство сахарие шоай говзал, хетаргахьа цу концерташка хиннаб 40 эзар гаргга саг.

КIаьдбалар хоалуш чале а, дегаш айденна цIабаьхкар вай самодеятельни артисташ шоай городе. ХIана уж кийчъеш ба Нохч-ГIалгIай АССР 60 шу дизара а Нохч-ГIалгIайче шийт юбамагIа Россеца юкъеяха 200 шу дизара а хетаь керда программа.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка авареш хилара бахьанех цаI да правилаш телха а еш пассажираш дIаюха кхувлар. БоккъонагIа доагIаш дац оттальча нормал соагIа пассажираш автобусаца, мотоциклаца, мукъ кхухьача автомобилаца, тракторацa дIа-юха кхувлар.

Деррига а фуд аьлча, ца да совнагIа тIаховаваь пассажир бахьан долаш транспорт лехнаш нагIача гота хилар, паргIатта из лелае в гоназхьара дар доаггIача тайпара бIаргаго а тар на далар. Эггара чIоагIагIа из Iадикь трактористий мотоциклий водителашта.

Массехк ди хьалха Грозненски райоис миноодхоза дIа-юха лелача механизированни колонна Т-40 яхача тракторацa балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа корта бохабу малар менна веха а волаш шийт гIулакха (пачхаьккхен транспортеца) водаш хиннав водитель Вахаев Заур. ТIехьагIа малар неотах деннача хана нийса дIадалла ца а могаш гонаш етта йолаенна трактор. Цул совгIа цуина юхе ваьгIав пассажир а, хIаьта цо новкъарле еш хиннай трактористага паргIотта трактор дIа-юха ца хьовзаьйташ. Иштта голаш етташ йодача хана трактористa но къовла ца а могаш трактор кIал тIа нийсай. Трактор кIал тIа яьлча цун кабина йох е соттаю, хIаьта из бахьан долаш кабинагу багIа нах бовбу е чIоагIа лазабу. Иштта хилар укхаза а.

Грозный — Самашки яхача новкъа Алхан-Къала масседж километр гаьн а яьнна кхо чарх йолча мотоцикла тIа кхо пассажир а хоавал водаш хиннав Х. С. Касумов. Духхьала йоагIа транспорт лелача наькъ тIа а яьккха шийт мотоцикл тIатехай цо Закан-Юрта вахаш волча М. М. Закаева лехнаш духьал йоагIаш йолча легковой автомобила. Цхьа пассажир веннав, водители вож шиш пассажири чIоагIа лоза а баь больнице бихьаб.

Дукха зуламаш кул гIашлой бехкагIа в. Царех цхьабараш наьнъагIа лелара правилаш лорве вIалла сагота а хилац.

Грозне Дзержински цIерагIа улицеи Ленина цIерагIа проспекти вIашнаоттача наькъа юкъе гIолла дIатIехйоалача музыкальни училища студентка Е. С. Минаганая шийт легковой автомобиль тIатехай И. А. Сулейманова. Минасова чIоагIа лоза а яь больнице дийхай. Цхьабакъда, укхаза белгалдаккха доагIа цу тайпара дукха нах лелача моттигашка транспортни средство сиха лелае бокъо йоацизa, хIаьта тIатеха автомобиль боарамал сихагIа йоагIаш хиннай.

ДIададахача кIирагIа (8—15 октябре) республика наькъашка 11 авари хиннай, 2 саг веннав. 14 саг лозаваьв.

НГIАССР МВД ГАИ.

РАДИО

6.30 — «Лаьтта ахаллерий гуйранера болхлошта». Корреспонденцин (нохчий меттала).
6.45 — Пердачий программа.
7.00 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненски рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.28 — «Къонала». Радиовыпуск (эрсий меттала).
8.35 — Ашараш.
11.15 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала).
11.35 — Ашарий тIоаркт.
12.00 — «Илли а уалла да». Юрта боахаме къахьегамхошта йола музыкальни программа (эрсий меттала).
12.40 — «КIарахха». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
13.10 — «ДоттагIаси тIаьш» (эрсий меттала).
17.00 — «Хьона. Даьке салтечул ло!» (гIалгIай меттала).
17.30 — Кхачам промышленноста болхлошта дола концерт (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — «Сайра хана хийла» музыкальни передача.
19.55 — «Молрица, наана. Концерт.
20.38 — ДоттагIала концерт.
21.26 — Халхара ашараш.

18 ОКТЯБРЬ
КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.20 — Передачий программа.
8.30 — Хоамаш.
9.15 — «Шоана лувлагда аьнгаже (эрсий меттала).
12.15 — ШIейна лелаю музыкальни программа (эрсий меттала).
17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
17.30 — «Школьни глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
19.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Нанена доттагIал долчарна». Концерт (нохчий меттала).

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

НАХ ЧУIЕЧА ЦIЕНОШКА ЦIИ ЯЛАРА КХЕРАМЗЛЕН ПРАВИЛАШ

Нах чуIеча цIеношка цIи ца ялийтара йовзаш хила еза е правилаш:

1. Пешнаш ниттIеи телхаи хилча уж летае йиш яц.

2. Пешк летаю вэI йоаллача уй тIа 50х70 см размер йола металлически лист тоха еза.

3. КIур уха турба лотабала тарлуча тховнах арайоаккхаш 38 см кIезигагIа доацаш сома оагIаш а долаш кирпичиках етта хила еза.

4. КIур уха турбаши пешнаши кIезигагIа йой а шин бетта цкъа кIурвах цIенъеш хила еза.

5. Пешкашта юхе увттае а лоаттае а мегаргъяц йоагаш йола материалаш, хIаьта иштта пешка юхе пешка тIеи докъаде дахча декха а мегаргдац.

6. Фетаген, бензин, кхыйола етта лоталуш йола кочал етташ пешнаш летае мегаргъяц.

7. ЦIи йоаллаш йола юкъ дега тарлуш долча гIирсашта юхе дIакхувса мегаргъяц.

8. ГIаьле увза, йийлла цIи бадашка, подвалашка, кладовкашка, отарашка, йол лоаттаеча складашка лелае мегаргъяц.

9. Пожарни охрана бокъо йоацаш тайп-тайпара гIирсаш хьалде йиш яц.

10. БIарг ца доккхаш йита мегаргъяц йоагаш йола пешк, токах дIахетта электроприбораш, йоагаш йола керосинкаш, керогазаш, царга бIарг локкхита берех тийша дита мегаргдац.

11. Фетагенаца йоагаеча прибораша детта мегаргдац тракторни фетаген, хIаьта из йоагача хана а шелъяьлачо йолча хана а керосинкачу е керогазе чу фетагени бензини чудетта а мегаргдац.

12. Телха электропроводка хилча ток хьахеца мегаргъяц, обояш тIалетаеш электропроводаш къайла дила мегаргдац, царех хIамаш хьалъдахкен «Жучок» яха нара хьаль электропредохранителаш лелаеи йиш яц.

13. Квартирера араволача хана электрически йоовхал тела прибораш газови приборашa дIайовe еза.

14. Кхаченаш дагIаш доахка моттигаши тайп-тайпара хIамаш увттаеш дIакъуйла йиш яц.

15. Масса хана цIена лелае еза нах чуIеча цIеношта юхера моттигаш, подъездаш IалашъIа хила еза пожарни гидрантацеи водоемацеи.

16. ЦIеношта юхе цIераш етта мегаргъяц.

НГIАССР МВД УПО ВДПО республиканский Совет.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
10.05 — «Буратинои выставка».
10.35 — «Iаьржа кхосайарг». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм 3 сери.
11.45 — «Шлака, дай-ловзой!»
12.15 — «СелаIад». Халкъа творчествай IV-гIа Дунен халкъашта юкъера фестиваль (Швейцари).
12.45 — «Советски вахари».
13.15 — «Спортлото» 42-гIа тираж.
13.35 — П. Чайковски цIерагIа оркестран дола концерт.
14.00 — Фронтовой доттагIий клуб. 36-гIа эскара ветеранийе вIашагIкхетар.
15.30 — Кердадараш.
15.45 — «Солдаьттерашка художественни фильмий программа.
16.40 — «Хьайбий дунен тIа».
17.40 — Мультфильмай программа.
18.00 — Политически обозревателa Л. А. Вознесенски беседа.
18.30 — «Фредерик Шопен». Телевизионни фильма премьера.
19.30 — «Терроризм — империализма герз». ДIахьо политически обозревателa В. Михеева.
20.15 — Балета артистий концерт.
20.45 — «Искусства мастераш». Софико Чиаурели.
22.00 — «Ха».
22.35 — «ЦIе гоалаша». Соверча кагирхой илле дунен халкъашта юкъерча фестивала концерт. юкъерча фестивала концерт.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — РСФСР фольклорни халхара ансамблей концерт.
10.35 — Таьнка промыслах телевизионни документальни фильмай программа.
11.20 — «Iуйранара почта». Музыкальни программа.
11.50 — «Тхоца де. Шоа санна де, тхоа даьгIа шу». ГДР передача.
12.57 — Балалайка дIалокх шоллагIча Еррироссийски конкурса лауреата Ш. Амирова.
13.05 — «Кинокамера дунеина тIехьа». XII-гIа Московски дунен халкъашта юкъера фестиваль. Передача дIахьо политически обозревателa П. Фесуненкос.
14.10 — «Идан-81».
14.35 — «Теремок».
15.25 — Мультфильм-бераштa.
15.40 — А. П. Чехов. «Лешийо». Фильм-спектакль.
18.00 — Ашарий кхоса.
18.30 — «Къоначаьхьара клуб».
19.35 — «Ца воаллаш хинна дорбинча». Х. Нураддинов цIерагIча театра спектакль (нохч. мет.).
20.30 — Киножурнал.
21.00 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!»
22.00 — «Ха».
22.35 — «Берегите женщин». Телевизионни художественни фильм. I сери.

18 ОКТЯБРЬ.
I ПРОГРАММА
КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ.

9.00 — «Ха».
9.40 — «Зарядка е дIаеттаIа».
10.05 — Эрсий халкъа академически хора концерт.
10.30 — «Будильник».
11.00 — «ГIулакх ду Советски Союза!»
12.00 — Iилман-популярни программа.
12.45 — «Iуйранара почта», шийдий программа.
13.15 — «Советски Союза дахьари дехьара лаьвщий бIаргашка».
13.30 — «Илтара санькт?»
14.30 — «Ашарий кхоса».
15.00 — Документальни фильм. Ашхабка.
15.30 — А. и П. в Тур. «ЦаI шера наьца тIеш». М. Горьке цIерагIча СССР Москваски Художественни академически театра фильм-спектакль.
19.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
19.45 — Тахан — кхачан промышленноста болхлой Ди. СССР дуккха-шурий промышленноста министра С. Ф. Антонова выступлени.
20.10 — Экрана тIа — кинокомеди. «Воздушный извозчик».
22.00 — «Ха».
22.35 — «Футбольни обозрени».
23.05 — Л. Бетховена нийс симфони. № 4 симфони.
00.01 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — «АБВГДейка».
10.15 — Телевизионни документальни фильмай программа.
11.00 — «СелаIад». IV дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Индийски халхараш» (Шри Ланка).
11.30 — Бераштa — фильм. «Новые приключения Дони и Микки».
12.30 — «Оаха м БАМ».
13.15 — «Цирка арене».
14.15 — «Жгучие тайны века». Iилмай-популярни телевизионни фильм.
15.20 — «Шерби тIе».
16.30 — «Первые радости». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 7 сери.
18.15 — Телевизионни документальни фильмай программа.
18.45 — «Къоначa чаьрен сетаген клуб».
20.00 — Дунен халкъашта юкъера товр хахарел йола къовсам. «Тоеkубицкий стил-чел». ЧССР передача.
20.45 — Централи телевидени Еррисоюзни радион симфонически эстрадни оркестра концерт.
21.00 — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш!»
21.15 — Телевизионни документальни фильмай программа.
21.30 — Оренбургски эрсий халкъа хора концерт.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Берегите женщин». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.

Хоттамаш

Тахан республике гIоаллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, йоачан а йоалаш, малхбаеахьара секунде 2 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фетара температура республике 15 — 20, Грозне 17 — 19 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмей хувцалуш морхаш а йолаш, ломма догIа а делхаш, малхбулехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фетара температура бийсана 5 — 10, дийнахьа 15 — 20 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: вартийни вахара — 9-24-04; промышленностей транспортей 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00339. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3912.